

Als het om de centen gaat...

Steun bij financiële
problemen

KerkPunt

kom verder in kerk-zijn

Als het om de centen gaat...

Zwolle, 2021 © Kerkpunt. Versie 1.13.

Hergebruik alleen toegestaan met vermelding van de bron. Deze brochure is opgesteld door de diaconale bureaus van de CGK, NGK en GKv.

Deze versie is beperkt geactualiseerd en heeft een nieuwe vormgeving gekregen.

Kerkpunt

Postbus 499

8000 AL Zwolle

Telefoon: (038) 427 04 80

Email: info@kerkpunt.nl

Internet: www.kerkpunt.nl

Woord vooraf

Als diaken kun je te maken krijgen met situaties van schulden, financiële tegenslagen en soms zelfs armoede¹ zowel in als buiten de gemeente. Je mag dan hulp bieden zodat nieuw perspectief ontstaat en niemand gebukt gaat onder de gevolgen van armoede. Maar het vinden van een goede werkwijze is niet altijd zo eenvoudig. Deze brochure wil je helpen om op een barmhartige en verantwoorde wijze steun te bieden bij financiële nood.

Met het uitkomen van deze brochure is zeker niet het laatste woord gezegd. De maatschappij verandert. De rol van de overheid en van de kerk verandert. En daarmee veranderen ook de vragen waar diakenen tegenaan kunnen lopen en de mogelijke oplossingen daarvoor.

In de brochure hebben we ons bewust beperkt tot de aspecten van het financieel ondersteunen. Vanzelfsprekend hebben bemoediging, begeleiding en gebed daarbij een belangrijke plaats!

Je praktijkervaringen, aanvullingen en suggesties zijn van harte welkom en zullen worden gebruikt voor een volgende versie.

We hopen dat deze brochure je zal helpen om de liefde van Christus in en buiten de gemeente zichtbaar handen en voeten te geven.

Voor deze brochure hebben we o.a. gebruik gemaakt van:

- Armzalig - Wieke Malda-Douma (red)
- Brochure 'financiële steun is niet los verkrijgbaar' - DS 2001
- Diaconaat met perspectief - M. Assink
- Diaken in de praktijk - Herman van Well
- Dienstvaardig 1 & 2 - C. vd Leest
- Jouw geld telt - Howard Dayton
- Ministries of mercy - Tim Keller

¹ We beseffen dat armoede een relatief begrip is. Armoede in Nederland is niet hetzelfde als armoede in bijvoorbeeld Afrika. Toch menen we dat ook in onze welvarende context sprake kan zijn van (relatieve) armoede.

Direct naar

1.	Een praktische handreiking	6
2.	Normen voor het geven van diaconale financiële steun.....	9
3.	Risicogroepen.....	11
4.	Zijn er redenen om niet te helpen?	13
5.	Het eerste gesprek	15
6.	Plan van aanpak	18
7.	Wel of geen inzage in het huishoudboekje	20
8.	Tools voor overzicht en vergelijken met normbedragen	22
9.	Voorliggende voorzieningen en bijzondere bijstand.....	24
10.	Familie inschakelen?	27
11.	Problematische schulden	28
12.	Wanneer schakel je hulp in?.....	31
13.	Speelt de hoogte van het bruto-inkomen een rol?.....	33
14.	Onder sociaal minimum altijd diaconale steun?	34
15.	Diaconale steun en eigen vermogen.....	35
16.	Incidenteel of structureel.....	38
17.	Financiële ondersteuning en de belastingdienst en uitkering.....	40
18.	Gift of lening	42
19.	Geef je geld of steun in natura?	45
20.	Wie betaalt de rekeningen?.....	46
21.	Diaconaal handgeld	47
22.	Vertrouwelijkheid.....	48
23.	Vastleggen en bewaren.....	49
24.	Diaconie als doorgeefluik.....	50
25.	Steun aan ondernemers	52
26.	Diaconale steun bij verhuizing naar andere kerkelijke gemeente	54
27.	Wat als iemand niet om hulp vraagt of geen hulp wil?	55
28.	Reactie op bezwaren tegen het verlenen van diaconale hulp	57
29.	Relevante websites.....	60

1. Een praktische handreiking

Het bieden van financiële steun behoort tot de taken van de diaken. Maar hoe doe je dat dan? De vragenlijst hieronder biedt je daarvoor handvatten.

Het beantwoorden van drie vragen helpt je om in concrete situaties barmhartige en verantwoorde financiële steun te bieden doordat inzichtelijk wordt gemaakt wat voor soort hulp er nodig is. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen acute en meer langdurige hulp:

- Bij acute nood waarbij het gaat om de dagelijkse levensbehoeften is snel helpen van belang. Het gaat daarbij vaak om beperkte bedragen bestemd voor het levensonderhoud. Daarom volstaat een marginale toetsing van de oorzaak.
- Bij meer langdurige en structurelere hulp is grondiger onderzoek naar de oorzaken nodig. Naast steun voor levensonderhoud werk je aan oplossingen voor de lange termijn. Vaak gaat dit hand in hand met professionele hulpverlening.

Enkele opmerkingen vooraf

- Jezus geeft ons de opdracht onze naaste lief te hebben als onszelf. Laat dat in al het diaconale werk steeds de leidraad zijn. Hoe weerspiegel je zijn barmhartigheid het zuiverst?
- Een schema kan je helpen en het voorkomt willekeur, maar het houdt geen rekening met individuele omstandigheden van mensen. Laat het schema niet de barmhartigheid beknellen.
- Laat barmhartigheid barmhartigheid begrenzen. Dat wil zeggen, de enige

juiste motivatie om iemand een bepaalde vorm van steun te onthouden, is dat het onbarmhartig zou zijn om door te gaan. Het is bijvoorbeeld onbarmhartig om een drugsverslaafde geld te geven, omdat dat zijn verslaving niet oplost, maar juist in stand houdt. Hier is een andere vorm van hulp nodig.

- Om objectief en transparant de hoogte van ondersteuning vast te stellen, kun je gebruik maken van het persoonlijk budget advies van NIBUD. Dit hulpmiddel geeft inzicht in inkomsten en uitgaven en vergelijkt deze met een aantal normbedragen.
- Maak onderscheid tussen mensen die voor de eerste keer met een hulpvraag komen en mensen die 'op herhaling' komen. Bij herhaling is er vaak meer aan de hand en moet het onderliggende probleem boven water komen om echt te kunnen helpen (zie actie b uit de vragenlijst).
- De diaconie verstrekt in principe een gift, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om een lening te verstrekken. Je kunt dan denken aan situaties waarin een lening beter past in de weg van herstel of wanneer de betrokkene er zelf uitdrukkelijk om vraagt.
- Als diaconie wil je graag helpen. Maar je bent niet de enige speler op het sociaal maatschappelijke veld. Je draagt de verantwoordelijkheid dus niet alleen. Ken de sociale voorzieningen en de sociale kaart.

De handreiking

De vragen

1. Raken de financiële problemen de dagelijkse levensbehoeften zoals eten, kleding, huisvesting, energievoorziening e.d.?

- Ja? Ga naar vraag 2.
- Nee? Dan is *financiële* ondersteuning door de diaconie *meestal* niet aan de orde. Ga naar actie C.

2. Zijn de financiële problemen acuut: kan men voor de komende dagen of weken niet de dagelijkse levensbehoeften betalen?

- Ja? Ga naar actie A.
- Nee? Dan is er tijd voor breder overleg. Zie actie B.
- Ga naar vraag 3.

3. Lijken de financiële problemen tijdelijk, maximaal x weken?

- Ja? Houd na de eerste hulp de vinger aan de pols.
- Nee? Dan is naast acute steun verder overleg noodzakelijk. Ga naar Actie B.

De acties

Actie A. Helpen bij acute financiële problematiek

- a) Doe een *kort* onderzoek naar de feiten. Is het verhaal overtuigend?
- b) Overleg met een andere diaken (bijv. de voorzitter van de diaconie).
- c) Geef een bedrag voor de eerste levensbehoefte voor de komende periode, maximaal twee weken.
- d) Herhaal dit zo nodig nog twee keer.
- e) Rapporteer op de eerstkomende diaconievergadering en vraag goedkeuring over je handelen.

Actie B. Helpen bij langdurige financiële problematiek, al of niet acuut:

- a) Ga samen met een medediaken op bezoek;
- b) Doe onderzoek naar de feiten; eventuele onderliggende problemen moeten op tafel komen;
- c) Onderzoek of optimaal gebruik is gemaakt van beschikbare vergoedingen, uitkeringen en subsidies.
- d) Betrek een eventueel *eigen vermogen* van de hulpvrager in je overwegingen;
- e) Rapporteer aan de diaconie en doe een voorstel. Beschrijf ook afspraken over hoe eventuele onderliggende problemen door steunontvanger worden opgelost;
- f) Langduriger diaconale ondersteuning kan alleen worden verstrekt wanneer er tegelijkertijd gewerkt wordt aan een structurele oplossing.

De inzet van de steunontvanger is hierbij natuurlijk een belangrijke factor.

- g) De diaconie geeft toestemming tot maximaal x maanden;
- h) Herhaal dit zo nodig nog x keer, elke keer is opnieuw een besluit van de diaconie nodig;
- i) Maandelijks wordt de diaconie gerapporteerd over de voortgang.
- j) Doorverwijzen bij onderliggende problemen kan nodig zijn, zie actie C.

Actie C. Helpen bij financiële problemen die niet direct te maken hebben met dagelijkse levensbehoeften.

Voor veel van de situaties geldt onder dit punt, geldt dat er wel een hulpvraag is en dat er dus ook echt hulp nodig is, maar geen 'noodhulp'. In dit geval kan er naast doorverwijzen naar andere instanties, toch ook een bepaalde vorm van begeleiding of ondersteuning door de diaconie nodig zijn.

- a) als de problematiek met een bedrijf te maken heeft, is faillissement meestal de aangewezen weg;
- b) als de problematiek met schulden te maken heeft, is (professionele) schuldhulpverlening noodzakelijk;
- c) als de problematiek met psychiatrische problemen of verslaving te maken heeft, is (professionele) hulpverlening (GGZ) noodzakelijk;
- d) als het gaat om vakanties, lidmaatschap van een sportclub of muziekvereniging o.i.d., speelt de lokale context een belangrijke rol. Wat is 'normaal' in de omgeving? Is er sprake van sociale uitsluiting als de hulp niet wordt toegekend? Dan alsnog overwegen om financiële steun te verlenen.

Opmerkingen

- Voor mensen die niet met geld om kunnen gaan, moet overwogen worden giften in natura te geven.
- Het is voor snel handelen nuttig wanneer elke diaken over een bepaald bedrag aan handgeld beschikt dat hij snel kan inzetten voor de eerste steun.
- Voor mensen die van een uitkering leven, is overleg met de sociale instanties noodzakelijk.

2. Normen voor het geven van diaconale financiële steun

De voornaamste norm en leidraad voor het geven van financiële ondersteuning (en voor het gehele diaconale werk) is de opdracht van Jezus om onze naaste lief te hebben als onszelf. Het is Jezus zelf die ons oproept om barmhartigheid te bewijzen, zoals Hij ons barmhartigheid heeft bewezen. Daarin ging Hij voor ons tot het uiterste.

Zowel in de samenleving als in de gemeente is er verschil in inkomen en dus in sociaal leven. In principe is leven op bijstandsniveau volgens de overheid mogelijk, alhoewel hier door diverse instanties (waaronder het SCP en het NIBUD²) anders over wordt gedacht. Los daarvan kunnen wij ons afvragen of je het bijstandsniveau als norm moeten willen hanteren bij christelijke handreiking. Zou het gemiddelde in de gemeente misschien als norm kunnen fungeren?

Zoals gezegd, is het in principe mogelijk om rond te komen op bijstandsniveau, maar hiermee is niet gezegd dat dit *dus* ook een goede norm is voor christelijke steunverlening.

“Heb uw naaste lief als uzelf” (Matth. 22:39)

Een vraag: als het merendeel van jouw gemeente twee of drie keer per jaar op vakantie gaat, getuigt het dan van barmhartigheid dat die alleenstaande moeder in de gemeente amper het hoofd buiten water kan houden en geen geld overhoudt voor een weekje naar de camping met haar kinderen? Is er sprake van evenwicht zoals Paulus die omschrijft in 2 Kor 8:15

“Zo is er evenwicht, zoals ook geschreven staat: ‘Hij die meer had, had niet te veel; hij die minder had, had niet te weinig.’”

Deze vraag kan ook breder worden getrokken dan de eigen gemeente. In welke lokale context leef je en wat is daar ‘normaal’? Hoort lidmaatschap van een sport- of muziekvereniging er in deze omgeving helemaal bij? Is er sprake van ‘sociale uitsluiting’ als de hulp niet wordt toegekend?

Gelijke monniken, gelijke kappen

Om te voorkomen dat er in soortgelijke situaties heel verschillende bedragen worden uitgekeerd (omdat de levensstandaard van de ene hulpvrager ‘nu eenmaal’ hoger ligt dan die van de andere), doet de diaconie er goed aan om te werken met een norminkomen voor de diverse huishoudens, waarbij rekening wordt gehouden met het aantal personen en zeker ook met wisselende factoren (school, handicap, enzovoort). Richtlijn bij het vaststellen van zo’n norminkomen kan de NIBUD-norm³ zijn.

"Laat barmhartigheid barmhartigheid begrenzen Soms kan het zijn dat we moeten zeggen: 'Vriend we trekken onze barmhartigheid niet terug, maar veranderen van vorm. Wij blijven voor je bidden en je bezoeken, en het moment dat je bereid bent om met ons samen te werken en de veranderingen te maken waarvan we geloven dat ze nodig zijn, zullen we weer klaar staan met onze hulp. Besef alsjeblieft dat het alleen uit liefde is dat we dit doen!' Laat zo barmhartigheid barmhartigheid begrenzen "

Tim Keller, Ministries of Mercy, p. 98

"Wees niet te verkwistend, wees niet te krenterig"

Financiële ondersteuning door de diaconie heeft tot doel dat de hulpvrager weer op eigen benen kan staan.

Dit betekent dat er moet worden opgepast voor een 'te veel' aan ondersteuning. Dit draagt het gevaar in zich dat de hulpvrager te afhankelijk wordt en niet de kans krijgt verantwoordelijkheid te leren. Aan de andere kant mag de ondersteuning niet 'te karig' zijn. Jezus Christus is immers ook niet karig geweest ten opzichte van ons?

"Laat barmhartigheid barmhartigheid begrenzen"

Het geld dat de diaconie beheert is niet van de diaconie. Het is namelijk door de gemeente geofferd en bestemd voor de armen. Met dat als uitgangspunt zijn er dan ook niet veel zuivere en plausibele redenen te verzinnen om mensen met (financiële) problemen niet te helpen. De enige juiste motivatie om iemand barmhartigheid in een bepaalde vorm van steun te onthouden, is dat het onbarmhartig zou zijn om er mee door te gaan. Bijvoorbeeld: het is niet barmhartig om een drugsverslaafde geld te geven, omdat dat zijn verslaving niet oplost, maar juist in stand houdt. Hier is een andere vorm van barmhartigheid nodig.

2 Nd artikel:

www.nd.nl/artikelen/2009/augustus/03/scp-nibud-van-bijstand-niet-te-leven

3 Bij het Nibud is informatie te verkrijgen over het gemiddelde uitgavenpatroon van mensen, waarbij rekening gehouden wordt met de

hoogte van het inkomen en de gezinssituatie. Deze tabellen zijn goed vergelijkingsmateriaal, maar rekenen niet met zaken als giften en vaste vrijwillige bijdrage. Ga dus ruim met de richtlijnen om en doe recht aan de specifieke situatie. Zie verder H8.

3. Risicogroepen

Het is goed om te weten welke mensen tot de kwetsbare groepen behoren en dus een verhoogd risico hebben op financiële problemen. Dat kan helpen om problemen vroegtijdig te signaleren

Het Nibud maakt zich het meest zorgen om twee type consumenten: de onbezorgde, impulsieve consument die vooral streeft naar een plezierig comfortabel leven en de carrièregerichte individualist die gericht is op status, risico en spanning. Zij zijn financieel kwetsbaar door hun overtuigingen en waarden ten aanzien van geld. De onbezorgde consument geeft makkelijk geld uit, heeft relatief veel schulden en betalingsachterstanden en weinig spaargeld. Hij heeft vaak een laag inkomen en heeft moeite met rondkomen. De carrièregerichte individualist heeft ook moeite met rondkomen maar heeft een gemiddeld inkomen. Hij vindt luxe belangrijk en laat zich gemakkelijk verleiden bepaalde uitgaven te doen. Hij is consumptiegericht en is geneigd boven zijn stand te leven. Hij heeft vaker schulden en geen spaargeld.

Bron: www.nibud.nl

De volgende groepen mensen zijn verhoudingsgewijs het meest financieel kwetsbaar⁴:

- Alleenstaande ouders met kinderen (51,6%)
- Mensen zonder betaald werk (48,0%)
- Ouderen (35,6%),
- Asielzoekers (34,8%)
- Mensen met psychische problemen (31,8%)
- Mensen met een chronische ziekte of handicap (25,8%)
- Gezinnen waarin slechts 1 persoon betaald werkt (17,6%)
- Mensen met een onvolledige AOW (10,9%)
- Mensen met een parttime baan (7,8%)
- Jongeren (7,0%)

Vraag je als diaken regelmatig af wie er in je wijk en gemeente tot deze kwetsbare groepen behoren. Houdt vervolgens de vinger aan de pols.

Informeer ook de gemeenteleden over deze kwetsbare groepen zodat men onderling een oogje in het zeil kan houden.

Problemen zijn natuurlijk niet beperkt tot deze groepen. Daarnaast hoeft iemand in een risicogroep niet altijd een probleem te hebben. Wel is er sprake van een verhoogd risico. Dat feit op zich kan overigens al helpen om het onderwerp bespreekbaar te maken. Natuurlijk met de nodige voorzichtigheid en tact. Je zou bijvoorbeeld kunnen zeggen 'Uit onderzoek blijkt dat alleenstaande ouders met kinderen financieel vaak grote zorgen hebben.'

Ik vind het helemaal niet leuk om te vragen en het is niet mijn bedoeling om je pijn te doen, maar kunnen jullie wel rondkomen?' of 'Uit onderzoek blijkt dat alleenstaande ouders met kinderen financieel vaak grote zorgen hebben. Hoe doen jullie dat eigenlijk?'

Dichterbij dan je denkt

Bovenstaande groepen passen misschien wel in je beeld van risicogroepen. Maar vergis je niet. Een grote groep Nederlanders loopt volgens het NIBUD een financieel risico⁵. De helft van de Nederlanders heeft onvoldoende spaargeld om tegenvallers op te vangen. Veel mensen houden niet bij waar het geld naar toe gaat. Ze hebben geen inzicht en overzicht en daardoor ook weinig grip op hun uitgaven. Financieel kwetsbare mensen zijn dus dichterbij dan je misschien denkt.

4 bron: armoedeonderzoek 2010 (www.kerkinactie.nl/armoedeonderzoek/site/uploadedDocs/PKNArmoedeinNederland2010herzien.pdf)

5 www.nibud.nl/over-het-nibud/perskamer/overzicht-persberichten/persbericht/artikel/35-miljoen-huishoudens-lopen-financiele-risicos.html

4. Zijn er redenen om niet te helpen?

“Het is zijn eigen schuld.”

“Daar hoort de overheid voor te zorgen, niet ik!”

“Iedereen moet leren met (financiële) tegenslagen om te gaan.”

Dit zijn veel gehoorde redenen van mensen om hun naaste niet te (hoeven) helpen. Maar zijn deze redenen zo legitiem?

Nu komt natuurlijk de vraag op of er dan echt geen redenen zijn om niet (financieel) te helpen. Helpen doe je als je kunt. Onvoorwaardelijk, ongeacht wie die ander is. En toch heeft het geven van hulp ook een *voorwaardelijke* kant. Er zijn dus legitieme redenen om niet (financieel) te helpen. Hieronder wordt een aantal van deze redenen genoemd en nader toegelicht.

Barmhartigheid begrenst barmhartigheid

Een van de 'regels' voor het geven van financiële steun is dat barmhartigheid barmhartigheid begrenst.

We mogen onze hulp (alleen) weerhouden wanneer het onbarmhartig is om ermee door te gaan.

Als door het betalen van een rekening van de garage door de diaconie of het afleveren van een boodschappenpakket de hulpontvanger geld 'overhoudt' om daarmee zijn verslaving te voeden, dan wordt hij daar niet echt mee geholpen. Hier lost (financiële) steun niets op. Hier is andere hulp nodig. Hoe moeilijk ook, soms moet iemand eerst vastlopen en de consequenties van zijn eigen onverantwoordelijke gedrag ervaren, om in te zien dat hij

hulp nodig heeft: een heel moeilijke manier van 'barmhartigheid moet barmhartigheid begrenzen'. Dat kan dus betekenen dat je als

We mogen onze hulp (alleen) weerhouden wanneer het onbarmhartig is om ermee door te gaan.

diaconie soms een punt bereikt waarop je beter kunt besluiten ook geen boodschappenpakket meer te leveren. Op dat punt kies je om de barmhartigheid (tijdelijk) een andere vorm te geven. “We willen je oprecht helpen, maar we zijn ervan overtuigd dat je met de hulp die jij vraagt niet werkelijk geholpen bent. We laten je niet in de kou staan, ook al ervaar je dat nu misschien wel zo. We blijven bij je betrokken. Als jij zover bent dat je ook die hulp aanvaardt, waarvan wij denken dat die echt nodig is voor jouw herstel, staan wij gelijk weer met het boodschappenpakket voor de deur”.

Dit is moeilijk. Daarom: wees voorzichtig en wees geduldig. Oordeel niet. En houd bij alle te nemen besluiten zicht op de genade en barmhartigheid, die Jezus ons betoond heeft en waarvan wij leven.

Verantwoord uitgeven

De diaconie beheert geld van de armen. Dat geld hoort dus niet te worden 'opgepot', maar zo snel mogelijk te worden gebruikt om mensen in nood te helpen. 'Snel' is echter niet hetzelfde als 'onverantwoord'.

Helpen is een taak die de diaconie met zorg en zorgvuldig behoort te doen. Dat betekent dat er weloverwogen voorwaarden mogen en soms ook zelfs moeten worden gesteld als diaconale middelen besteed gaan worden.

Als een hulpvrager niet akkoord wil gaan met de door de diaconie gestelde voorwaarden (dat wil zeggen voorwaarden die de diaconie echt noodzakelijk acht om het probleem en eventuele onderliggende problemen op te lossen), kan dat betekenen dat er geen (financiële) steun wordt verleend.

Censuur

Zoals eerder in dit hoofdstuk al

gezegd: Helpen doe je als je kunt. Onvoorwaardelijk, ongeacht wie die ander is. Dus ook ongeacht of hij/zij lid is van de gemeente of niet. Maar wat nu te doen als een lid van de gemeente onder censuur staat en de oorzaak hiervan ook de oorzaak is van zijn financiële problemen?

Ook als iemand onder censuur staat, is hij nog steeds lid van de gemeente. De gemeente, de diaconie, draagt dus ook nog steeds verantwoordelijkheid voor de zorg van deze broeder of zuster.

In de kerk 'doen' we niet aan 'eigen schuld, dikke bult'...

Een zaak als deze roept uiteraard niet alleen om diaconale (financiële of andere) ondersteuning, maar om een stuk pastorale zorg.

Lees verder

Extra informatie vind je in:

- 29. BIJLAGE Bezwaren tegen het verlenen van diaconale hulp weerlegd

5. Het eerste gesprek

Het eerste gesprek bij een vraag om financiële steunverlening staat in het teken van inventarisatie. Wat is er aan de hand?

Is er sprake van acute financiële problematiek, dat wil zeggen dat er voor de komende dagen/weken niet kan worden voorzien in de *dagelijkse levensbehoeften*, dan volstaat een kort onderzoek alvorens over te gaan tot eerste hulp.

Bij acute, maar niet tijdelijke financiële problematiek, zal uiteraard ook eerste hulp geboden moeten worden. Daarnaast zal er nader onderzoek moeten worden gedaan naar de oorzaak van de problemen, zodat deze kunnen worden aangepakt en (waar mogelijk) opgelost.

Dit laatste geldt ook voor niet acute, maar eveneens niet tijdelijke financiële problematiek.

Lijken de problemen van tijdelijke aard, dan hoeft de diaconie de hulpvrager niet het hemd van het lijf te vragen. Wel is het zaak na het geven van ondersteuning de vinger aan de pols te houden. Een incidenteel probleem kan namelijk een signaal zijn dat iemand geen

buffer heeft om een onverwachte rekening te voldoen.

Om een hulpvrager⁶ die te maken heeft met langdurige financiële problemen op een verantwoorde manier te kunnen helpen is openheid van zaken nodig. Dat betekent dat – hoe moeilijk ook – alle kaarten op tafel moeten komen.

Houd er rekening mee dat er meer dan één gesprek nodig is om tot dit punt te komen.

Houd ook in het oog dat je niet alle problemen hoeft op te lossen. Soms kan dat ook niet. (Er)ken je grenzen, verwijst tijdig door als dat nodig is en vertil je niet!

En wellicht ten overvloede: Ga het gesprek niet in met het bekende ‘opgeheven vingertje’, maar toon respect voor de ander en zijn eigen waardigheid.

Welke vragen moeten tijdens een eerste gesprek worden gesteld?

1. Wat is het probleem?
2. Is er sprake van een reëel probleem of wordt het enkel zo ervaren?
3. Is het probleem incidenteel of structureel?
4. Wat is de oorzaak (of wat zijn de oorzaken) van het probleem?
5. Wat is de omvang van het probleem? Hoe groot is de nood?
6. Is er een duidelijk overzicht van schulden, leningen, inkomsten en uitgaven?

- Zo nee, stel dat op om een en ander helder in kaart te hebben.
7. Wat is het probleem achter het probleem? Zijn er andere, dieperliggende oorzaken?
 - a. Heel vaak hebben financiële problemen een diepere oorzaak. Denk bijvoorbeeld aan een handicap, psychiatrische problemen of verslaving.
 8. Hoelang speelt de problematiek?
 9. Heeft de hulpvrager zelf een idee van de oorzaak?
 10. Welke stappen heeft de hulpvrager voordat hij bij de diaconie aanklopte zelf al gezet om het probleem op te lossen en welke mogelijkheden ziet hij nog meer?
 11. Is de hulpvrager gemotiveerd om mee te werken?
 12. Zijn alle andere mogelijkheden tot hulp (subsidie, bijzondere bijstand of een andere wettelijke regeling, kwijtschelding, en dergelijke) al bewandeld? Welke instanties zijn al benaderd?
 13. Is er familie die helpen kan/wil?
 14. Is er eigen vermogen?

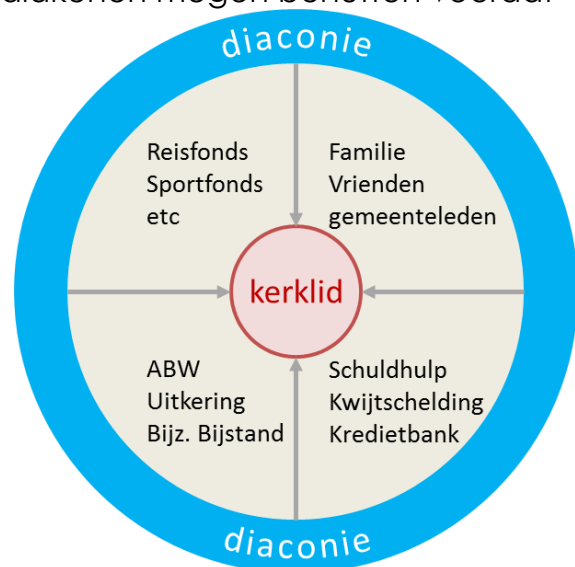
Voor alle duidelijkheid: bovenstaande betekent niet noodzakelijk dat er pas geholpen mag/kan worden als alles helder is. Bij acute nood (omdat er 'geen brood op de plank' is) dient altijd direct in de eerste levensbehoeften te worden voorzien, ook als het 'onderzoek' nog loopt.

6 Een diaken ook zelf proactief informeren en zo zelf 'armoede' op het spoor komen. Zie voor meer informatie www.kerkpunt.nl > signaleren

7 Deze voorzieningen worden met de huidige recessie steeds soberder.

Diakenen als regisseur van de hulpverlening

De overheid heeft voorzieningen⁷ (onder meer bijzondere bijstand, schuldhulpverlening) die de diakenen mogen benutten voordat

diaconale gelden worden ingezet. De diakenen zijn dan de regisseurs van de hulpverlening. Zij zetten de hulpverleningsmogelijkheden en – bronnen op een rij en mobiliseren de hulp.

Lees verder

Extra informatie vind je in de volgende hoofdstukken:

- 10. Familie inschakelen?
- 11. Problematische schulden
- 15. Diaconale steun en eigen vermogen

Gemeenten zoeken meer en meer aansluiting bij vrijwilligersorganisaties zoals kerken. Dit in het kader van zelfredzaamheid. Ook het 'voor wat, hoort wat'-principe komt steeds meer voor.

Doorverwijzen

Verwijs bij problematische schulden altijd door naar een professionele schuldhulpverleningsinstantie. Zorg daarom dat je op de hoogte bent van de diverse hulpinstanties en de wet- en regelgeving in je gemeente. Een sociale kaart is daarbij heel nuttig. De website van jouw burgerlijke gemeente is daarbij vaak een goed startpunt. Meer informatie op kerkpunt.nl onder sociale kaart.

6. Plan van aanpak

Uit een 'eerste gesprek' met een hulpvrager kan blijken dat er hulp nodig is. Als je diaconie dit aankan en daadwerkelijk besluit te gaan helpen, is het goed om een verantwoord plan van aanpak te maken. Dat is zeker het geval als het een structureel probleem betreft. Een plan van aanpak is - voor alle partijen - een helder en inzichtelijk middel voor het te volgen traject.

Omdat elk probleem anders is, tref je hieronder niet een vast format. Wel wordt een aantal zaken genoemd, waarvan het goed is dat die aan de orde komen bij het opstellen van een plan van aanpak:

- (Korte) beschrijving van het probleem en eventuele onderliggende problemen. Wees concreet en beschrijf het zo dat de verantwoordelijkheid van de hulpvrager duidelijk is, bijvoorbeeld 'je huur is met 50% gestegen in het laatste jaar terwijl je salaris maar met 5% is gestegen' of 'je hebt moeite met het in de hand houden van je uitgaven waardoor je bijna elke maand rood staat.'⁸
- Beschrijf per probleem de gestelde doelen en de vormen van hulp die beschikbaar zijn.
- Wordt de steun in geld of in natura verleend?
- Lengte van het hulptraject, aantal termijnen.
- Kan er nog bezuinigd worden. Zo ja, waarop?
- Afspraken over (regelmatige) rapportage en terugkoppeling aan de diaconie.
- Contact met (overheids)instanties over wettelijke regelingen, subsidiemogelijkheden of bijzondere bijstand, de zogenaamde 'voorliggende voorzieningen'.
- In geval van meerdere schuldeisers: prioriteitenlijst voor afbetalen.
Het is verstandig eerst de kleine schulden af te betalen. Als dat lukt, werkt dat motiverend en zal er meer geld overblijven om andere schulden mee af te betalen. Daarnaast is het goed om schulden met hoge rentetarieven hoog op de prioriteitenlijst te zetten. (Jouw geld telt, 48)
- Eventuele voorwaarden waaronder de gift/lening wordt gegeven.
- Eventueel doorverwijzen naar andere hulpverleningsinstanties.

Het is goed mogelijk dat er achter de financiële problemen andere problemen schuilen. Misschien moet iemand leren budgetteren om nieuwe problemen te voorkomen of kan een sollicitatietraining iemand verder helpen. Ook als een verslaving oorzaak is van de schuldenproblematiek, is de hulpvrager er niet met het aflossen van schulden, maar zal er ook een andere vorm van hulp nodig zijn.

N.B.: het kan nodig/wenselijk zijn om als diaken de hulpvrager naar deze instanties te begeleiden.

- Plan afspraken om tot een structurele oplossing te komen. Immers, het uiteindelijke doel van het bieden van ondersteuning is dat iemand weer helemaal op eigen benen kan staan.
- Nazorg.

Lees verder

Extra informatie vind je in de volgende hoofdstukken:

- 9. Voorliggende voorzieningen en bijzondere bijstand
- 11. Problematische schulden
- 18. Gift of lening
- 19. Wanneer geef je geld, wanneer steun in natura?

8 Uit: Ministries of Mercy, Tim Keller p. 231

7. Wel of geen inzage in het huishoudboekje

In de geschiedenis hebben diakenen zich soms verregaand en bemoeizuchtig ingelaten met de financiële huishouding van hen die steun kregen. Dit heeft vaak niet bijgedragen aan een goede naam voor de diaconie. Veel ouderen hebben nog die associatie en willen niet 'leven van de bedeling'. Ook tegenwoordig voelt lang niet elke diaken zich er prettig bij om inzicht te vragen in de financiële situatie van mensen die om diaconale steun vragen. Toch zal (enig) inzicht soms nodig zijn. Maar waarom en hoe en hoe ver dan? Daarover meer in dit hoofdstuk.

Als diaken beseft je vast dat er een grote drempel is om hulp te vragen van de diaconie. Om allerlei redenen schamen mensen zich voor het hebben van financiële problemen en voor het feit dat ze zichzelf blijkbaar niet kunnen redden. Daarnaast is men vaak bang dat men met de billen bloot moet en inzicht moet geven in het hele hebben en houden. Aangezien openhartig praten over je geldbesteding nog een behoorlijk taboe is, valt dat laatste zeker niet mee. Om dat zelf te ervaren zou je als diakenen onderling met elkaar eens kunnen delen hoeveel inkomen je ontvangt en welk deel je daarvan als giften bestemd. Lastig om deze nogal persoonlijke informatie te

delen, nietwaar? Voor gemeenteleden die om hulp vragen is dat zeker niet anders.

Opllossingsgericht

Als diaken dien je je niet meer dan voor je diaconale werk nodig is te bemoeien met het bestedingspatroon in een bepaald gezin. Soms is het nodig dat je als diaken openheid vraagt over de financiële situatie van de ander. Wanneer je daar goed zicht op hebt, kun je mogelijke dieperliggende oorzaken aanwijzen. En dat kan nodig zijn om vervolgens samen tot een structurele oplossing te komen. Overigens hoeft je als diaken het onderwerp geldbesteding zeker niet te vermijden. Sterker nog, thema's als

Levensstijl

De Bijbel heeft ons veel te vertellen over geld en goed. Dat stelt de vraag centraal hoe we met ons bezit omgaan? Durf je als diaken deze vraag nog te stellen, bijvoorbeeld tijdens een bezoek? Is het niet veel gemakkelijker iemand te bezoeken die onze hulp nodig heeft? Hebben diakenen voor de grootste groep mensen in onze kerken nog wel een boodschap? Er is veel verlegenheid op dit terrein. Doorbreek als diaconie het taboe want dit is bij uitstek een gespreksonderwerp voor diakenen. In de kern gaat het immers om de vraag of we onze gaven inzetten voor onszelf of voor onze naaste?

leefstijl en geefgedrag vallen binnen het diaconale veld (zie kader). Laat het gesprek over geldbesteding daarom niet beperkt zijn tot situaties van financiële steun!

Tip

Met een online huishoudboekje krijg je snel en makkelijk inzicht in de financiële situatie. Zie voor meer informatie H8.

Incidenteel versus structureel

Sommige diaconieën hanteren de regel dat ze altijd volledig inzicht willen in de financiële situatie voordat ze tot financiële steun overgaan. Deze zorgvuldigheid van omgaan met diaconale gelden is prijzenswaardig, maar in sommige gevallen is het wel een zwaar middel dat de drempel naar de diaconie nog hoger kan maken.

Het lijkt ons beter om in elk geval onderscheid te maken tussen situaties waarin kan worden volstaan met incidentele kleinschalige hulp en situaties waar meer langdurige, structurele of grootschalige hulp nodig is.

Als het gaat om een eerste contact en een relatief klein⁹ en eenmalig bedrag en het verhaal van de ander plausibel klinkt en wordt ondersteund door andere observaties, is het vragen van volledig inzicht in de

⁹ Over de hoogte van dit bedrag kun je als diaconie afspraken maken.

financiën wel een zwaar middel. Mocht dezelfde persoon binnen een bepaalde tijd weer aankloppen voor financiële steun, dan is er waarschijnlijk een meer structureel probleem en dan komt een andere opstelling in beeld.

In het geval van meer regelmatige financiële nood (of een eenmalig fors bedrag) is er vaak meer aan de hand. Om dan goed te kunnen helpen is het nodig om vast te stellen waar het probleem zit. Wat veroorzaakt het meer structurele karakter van het tekort of waarom is er zo'n fors bedrag nodig? Kortom, er is inzicht nodig in de financiële situatie. Als diaken is het verstandig om in dergelijke situaties mee te kijken en mee te denken. Let wel op dat je daarbij een bescheiden houding aanneemt.

Let op: Een incidenteel probleem is soms wel het signaal dat betrokkenen geen spaargeld bezitten om tegenvallers op te vangen. Dat kan op termijn gemakkelijk structurele problemen opleveren.

Lees verder

Extra informatie vind je in:

- 16. Incidenteel of structureel

8. Tools voor overzicht en vergelijken met normbedragen

Er zijn diverse (online) hulpmiddelen beschikbaar die inzicht geven in de financiële situatie en die vergelijken met normbedragen mogelijk maken. Deze tools kunnen de diaconie goed helpen bij het bepalen of en zo ja welke hulp noodzakelijk is. Hieronder worden twee van deze tools beschreven.

Een online huishoudboekje

Lang niet altijd is er goed inzicht in de financiële situatie. Tegenwoordig zijn er allerlei slimme tools om daarbij te helpen¹⁰. Met een online huishoudboekje krijg je snel inzicht in de financiële situatie. Op eenvoudige wijze kunnen bankrekeninggegevens direct worden geïmporteerd in het systeem. Een groot deel wordt daarbij automatisch voorzien van een categorie. Zo wordt heel snel inzicht in de financiële situatie verkregen. Ook kan vaak eenvoudig worden gebudgetteerd, zodat er meer grip ontstaat op de uitgaven die je doet.

Nibud Persoonlijk Budgetadvies¹¹

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) biedt met het Persoonlijk Budgetadvies een

handig en compleet hulpmiddel aan dat inzicht geeft in de inkomsten en uitgaven in vergelijking met een aantal normbedragen. Uitgaven worden vergeleken met andere huishoudens en zo kan worden nagegaan of er posten zijn waaraan men meer dan gemiddeld, of meer dan de basisbedragen, uitgeeft. Dat kunnen zomaar posten zijn waarop kan worden bespaard.

De tabellen met normbedragen zullen overigens nog wel met 'kerkelijke uitgaven' moeten worden uitgebreid. Daarnaast spelen naast de normbedragen ook de menselijke aspecten een rol en kunnen er tijdelijke noodsituaties zich voordoen. De Nibudgegevens zijn dus zeker geen dwangbuis voor de financiële uitgaven en een dergelijk overzicht is niet het eind van alle tegenspraak.

Tijdens het doorlopen van de stappen van het Persoonlijk Budgetadvies wordt een aantal belangrijke gegevens ingevuld over de gezinssituatie, vaste lasten en inkomsten. Aan de hand van deze gegevens wordt een overzicht verkregen met daarin:

1. Een *basisbegroting* met de bedragen die *minimaal* nodig zijn voor alle uitgavenposten. Deze uitgaven zijn onvermijdelijk en er kan moeilijk op worden bezuinigd.
2. Een *gemiddelde begroting* met de bedragen die vergelijkbare huishoudens gemiddeld besteden aan de verschillende uitgavenposten.
3. Een *sluitende begroting* als voorbeeld. Hierbij zijn de fictieve bestedingen precies afgestemd op de inkomsten.
4. Een *persoonlijke begroting*. Hier kunnen de daadwerkelijke inkomsten en uitgaven handmatig worden ingevoerd of gewijzigd. Daarna kunnen deze worden vergeleken met de eerste drie. Zo kan worden beoordeeld of uitgaven (te) hoog of juist laag zijn.

Een voorbeeld

Hieronder een fictief voorbeeld ter illustratie. Alleen de totaaltabel is weergegeven. In werkelijkheid heeft elke hoofdcategorie zijn eigen uitgewerkte tabel.

Resultaten	Basis	Gemiddeld	Sluitend	Uw uitgaven
Inkomsten	3760	3760	3760	3760
Vaste lasten	1906	2094	2036	2637
Reserveringsuitgaven	459	1284	1032	400
Huishoudelijke uitgaven	575	743	692	770
Totaal uitgaven	2940	4121	3760	3797
Inkomsten min uitgaven	820	-361	0	-37

Tabel 1 fictief voorbeeld ter illustratie

10 AfasPersonal is een goed voorbeeld van een digitaal huishoudboekje (www.afaspersonal.nl). Een alternatief is www.cashflow.nl. Ook diverse banken

hebben tegenwoordig hun eigen systeem.

11 www.nibud.nl/omgaan-met-geld/overzicht-houden/persoonlijk-budgetadvies.html

9. Voorliggende voorzieningen en bijzondere bijstand

Als de diaconie een financiële hulpvraag krijgt, dan doet zij er goed aan ook te kijken naar de mogelijkheden die aanvullende regelingen als voorliggende voorzieningen en bijzondere bijstand bieden.

Voorliggende voorziening

Een 'voorliggende voorziening' is volgens de wet "elke voorziening buiten de WWB (Wet Werk en Bijstand) waarop de aanvrager of het gezin aanspraak kan maken, dan wel een beroep kan doen, ter verwerving van middelen of ter bekostiging van specifieke uitgaven".

Voorbeelden van voorliggende voorzieningen zijn de WW-uitkering, diverse subsidies, het nabestaanden- en AOW-pensioen en een voorziening op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO).

Bij voorliggende voorzieningen kan, naast de bovengenoemde uitkeringen, ook worden gedacht aan vergoeding voor kinderopvang, lidmaatschap van de bibliotheek, een sportvereniging of iets dergelijks. Betreffende voorliggende voorziening moet uiteraard wel beschikbaar zijn in de woonplaats. Bovendien hanteert elke gemeente hiervoor eigen regels en bedragen.

Toeslagen

Heb je een zorgverzekering, een huurhuis en/of kinderen? Dan kun je hiervoor misschien een bijdrage in de kosten krijgen. Zo'n bijdrage heet een toeslag. Naast zorg- en

Minima regelingen

In diverse gemeenten zijn er miniregelingen, zoals de Geld Terug Regeling. Daarmee kun je geld terug krijgen voor allerlei activiteiten en producten. Je kunt hierbij denken het lidmaatschap van een sportclub of bibliotheek, bioscoopkaartjes, abonnementsgeld voor internet en telefoon of een fiets(reparatie). Met deze regeling kun je (een deel) van dergelijke kosten vergoed krijgen. Bijvoorbeeld per kalenderjaar € 100 per volwassene.

Pas als duidelijk is dat er geen aanspraak kan worden gemaakt op een dergelijke voorliggende voorziening, of als dit niet voldoende blijkt te zijn, komt iemand in aanmerking voor een bijstandsuitkering, het zogenaamde sluitstuk van de sociale zekerheid.

huurtoeslag, kennen we het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag. Of je recht hebt op één of meerdere toeslagen hangt af van uw persoonlijke omstandigheden. Kijk op www.berekenuwrecht.nl voor meer informatie.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen en waterschapsbelastingen

In sommige gevallen hoef je niet of maar een gedeelte van de gemeentelijke belastingen en/of waterschapsbelasting te betalen. Dat heet kwijtschelding. Of je daarvoor in aanmerking komt, hangt af van de persoonlijke situatie, je inkomen en vermogen.

Bijzondere bijstand

Bijzondere bijstand is een eenmalige uitkering die iemand met een laag inkomen kan ontvangen als hij/zij noodzakelijke kosten heeft die niet van het inkomen kunnen worden betaald en die niet door een andere regeling vergoed kunnen worden. De hoogte van de bijzondere bijstand is nooit hoger dan de kosten waarvoor deze wordt aangevraagd. Er kan een maximumvergoeding of een richtprijs worden gehanteerd. Soms wordt bijzondere bijstand 'in natura' uitgekeerd: in de vorm van goederen of diensten, in plaats van in geld.

De regelingen voor bijzonder bijstand kunnen per gemeente nogal kunnen verschillen. Daarom is het goed je op de hoogte te stellen van de in jouw gemeente gehanteerde regels.

Belang voor diaconie en hulpvrager

Het is goed als diaconie op de hoogte te zijn van de diverse overheidsregelingen waarop een beroep kan worden gedaan. Naast voorliggende voorzieningen en bijzonder bijstand valt ook te denken aan (andere) minimavoorzieningen, waarmee de hulpvrager mogelijk geholpen is.

Neem ook hierover contact op met de lokale gemeente, omdat de regelingen per gemeente kunnen verschillen.

Diaconale steun, voorliggende voorzieningen en bijzondere bijstand

De diaconie is geroepen om hen die geen helper hebben ruimhartig te helpen. Daarbij kan en mag ze een beroep doen op zogenaamde 'voorliggende voorzieningen'. Het mag echter niet zo zijn dat de diaconie met het doorverwijzen naar voorliggende voorzieningen haar taak van zich 'afschuift', zodat zij maar geen geld hoeft uit te geven. Denk aan de ruimhartigheid die Jezus ons getoond heeft en waarvan Hij ons vraagt Hem daarin na te volgen! De diaconie kan andere criteria hanteren dan de overheid.

Is de voedselbank een voorliggende voorziening?

Er zijn mensen die de voedselbank als een voorliggende voorziening beschouwen.

Maar dat is het juist niet!

De voedselbank is immers ontstaan als protest tegen en reactie op het overheidsbeleid (met alle daarbij behorende voorliggende voorzieningen). Een beleid dat er niet slaagde om armoede in ons land tegen te gaan.

Als diaconie kun je dus niet tegen een gemeentelid zeggen dat deze eerst maar bij de voedselbank moet aankloppen voordat bij de diaconie een verzoek om steun kan worden ingediend. Dit strijdt ook met Jezus' oproep tot barmhartigheid, want laten we eerlijk zijn: een pakket van de voedselbank is alles behalve een vetpot...

10. Familie inschakelen?

**Speelt de familie van de hulpvrager een rol bij het geven van hulp?
Mag de familie (als die er is) van een hulpvrager worden ingeschakeld
om bij te springen?**

Jazeker. Misschien kan zelfs wel worden gesteld dat dat *moet*. Immers, de nauwste band is die van de familie. En dan zeker de band tussen ouders en kinderen, in de tweede plaats die tussen broers en zussen. Bijbels gezien hebben we een duidelijke opdracht om naar onze familieleden om te zien.

- “Toon eerbied voor uw vader en uw moeder...” (Ex. 20:12)
- “Als een weduwe kinderen of kleinkinderen heeft, moeten die godvruchtig voor haar huishouding zorgen. Zo betalen ze hun voorouders terug, en dat is God welgevallig.” (1 Tim. 5:4) (N.B. het nog scherpere vers 8 spreekt over de zorgplicht voor de ‘huisgenoten’.)
- “Niet de kinderen moeten voor de ouders sparen, maar de ouders voor de kinderen.” (2 Korinthe 12:14)
- “heb uw naaste lief als uzelf.” (Matt. 22: 39) Onder naaste kunnen we zeker de familie verstaan.

Een duidelijk voorbeeld van hoe het niet moet, vinden we in Genesis 4 vers 9, waar Kaïn vraagt: “Moet ik soms waken over mijn broer?”

Als ouders financiële zorgen hebben en hun kinderen hebben de mogelijkheid tot helpen, is het Bijbels dat zij hun ouders helpen. Dat geldt omgekeerd zeker. Ook voor broers

en zussen en verdere familie gaat dit op, zij het in mindere mate.

De diaconie kan pas contact opnemen met de familie om na te gaan of zij hulp kunnen bieden nadat daarover overleg met de hulpvrager is geweest. Houdt er rekening mee dat er situaties kunnen zijn waarin de onderlinge verhoudingen zo verstoord zijn dat de familie geen contact meer wenst en/of niet (meer) wil helpen, ook al zouden ze het kunnen. Dan komt de verantwoordelijkheid weer bij de diaconie te liggen.

“We (zijn) het in onze welvaartstijd met z'n sociale voorzieningen verleerd ons persoonlijk verantwoordelijk te weten voor andermans financiële situatie. De diakenen zullen er daarom soms niet onderuit kunnen dit Bijbelse onderwijs over de orde in de hulpverlening bij allerlei gelegenheden uit te dragen.” (C. van der Leest, *Dienstvaardig*, p. 162)

Lees verder

Extra informatie vind je in:

- 22. Vertrouwelijkheid

11. Problematische schulden

In onze maatschappij maken veel mensen schulden. Denk bijvoorbeeld maar aan een hypotheek voor een woning. Veel luxe goederen zoals een auto, inboedel of een grote reis worden makkelijk gefinancierd door middel van kredieten. Rood staan is al lang geen taboe meer. Schulden maken is normaal. Vaak gaat het goed. Maar niet altijd.

Als diaken kun je te maken krijgen met situaties waarin iemand zulke hoge schulden heeft dat hij of zij niet meer in staat is om zonder hulp uit de schulden te raken. We spreken dan van problematische schulden. Er zijn verschillende definities voor een problematische schuld. Wij hanteren die van het NIBUD):

Er is sprake van problematische schulden wanneer het bedrag dat in 3 jaar kan worden afgelost op de schulden, lager is dan de totale schuldenlast.

Signaleren

Voor een diaken is het soms lastig in te schatten of er sprake is van problematische schulden. Daarom staan hieronder een aantal signalen die kunnen duiden op problematische schulden:

1. Er is sprake van een betalingsachterstand van een aantal maanden voor de woonlasten, lopende leningen, energie- en/of waterrekening, ziektekostenverzekering, gemeentelijke en andere belastingen, telefoonrekeningen of het schoolgeld.

2. Er zijn vorderingen in behandeling bij deurwaarders en incassobureaus.
3. Schuldeisers zijn niet bereid een regeling te treffen.

Hulp inschakelen

Inschakelen van professionele hulp is verstandig wanneer je twijfelt of je de situatie als diaconie wel voldoende kunt inschatten of kunt regelen of als schuldenproblematiek het gevolg is van verslavingen of gedragsproblemen. Ook wanneer er afspraken moeten worden gemaakt met schuldeisers is professionele hulp aan te bevelen.

Als diaconie kun je helpen met het stabiliseren van de situatie en het inzichtelijk maken van de schulden en schuldeisers.

Voor professionele hulp kun je terecht bij de reguliere schuldhulpverlening van de gemeente of bij een particuliere schuldhulpverleningsorganisatie. Reguliere hulp wordt – zij het steeds minder¹² – door de overheid gefinancierd, maar de wachttijden bij de gemeente zijn vaak wel lang. Dat is lastig omdat hulp vaak snel

gewenst is. Particuliere organisaties kunnen vaak sneller helpen, maar brengen daarvoor kosten in rekening.

Als diaconie kun je helpen met het stabiliseren van de situatie en het inzichtelijk maken van de schulden en schuldeisers. Door te

MOGELIJKE OORZAKEN

Er zijn verschillende oorzaken voor problematische schulden. Enig inzicht hierin kan helpen om risicovolle situaties te herkennen:

Aanpassingsschulden ontstaan doordat door verlies van werk, echtscheiding of een andere onverwachte gebeurtenis het inkomen drastisch vermindert. Het aanpassen aan deze nieuwe situatie is moeilijk en kost vaak tijd. Schulden zijn vaak het gevolg.

Compensatieschulden ontstaan wanneer iemand negatieve gevoelens of een bepaald gemis wil compenseren door onbezonnen uitgaven te doen.

Gedragsschulden zijn het gevolg van gedragsstoornissen en zijn vaak gerelateerd aan een verslaving.

Overbestedingsschulden ontstaan doordat iemand meer uitgeeft dan hij of zij zich kan veroorloven.

Overlevingsschulden ontstaan op het vlak van de basisbehoeften. Denk hierbij aan schulden bij de zorgverzekering, de energieleverancier of de woningcorporatie. Er is sprake van een structureel tekort.

Schulden door anderen hangen vaak samen met het verbreken van een relatie. Denk aan de gescheiden vrouwen die in de bijstand belanden. Ook komt het voor dat de ex-partner de ander met schulden laat zitten.

Schulden door bureaucratische fouten komen regelmatig voor. Iemand ontvangt bijvoorbeeld teveel huursubsidie die later wordt teruggevorderd. Of het ontvangen van een uitkering laat lang op zich wachten, waardoor iemand met incassokosten wordt geconfronteerd.

inventariseren ontstaat er een concreter beeld van de situatie en de hulp die nodig is. Zo kun je de vaak lange wachttijden voor reguliere schuldhulpverlening goed gebruiken. Stem wel steeds goed af met de schuldhulpverlening zodat het voorwerk dat je doet goed aansluit bij de reguliere schuldhulpverlening.

Er zijn diverse organisaties die je in concrete situaties kunnen adviseren.¹³ Wellicht heb je in jouw

12 Wegens bezuinigingen staat dit onder druk. De gemeente zoekt meer en meer aansluiting bij vrijwilligersorganisaties zoals kerken. Daarnaast wordt steeds meer op de 'zelfredzaamheid' van mensen gewezen.

gemeente een deskundig gemeentelid. Ook een schuldhulpmaatje¹⁴ kan veel betekenen voor iemand met problematische schulden.

Lees verder

Extra informatie vind je in:

- 12. Wanneer schakel je externe hulp in?

13 De volgende kantoren werken vanuit een christelijke basis: Budgetteer, Modus Vivendi en SVF (vestigingen Bergambacht en Moerkapelle).

14 www.schuldhulpmaatje.nl

12. Wanneer schakel je hulp in?

Een diaken heeft een belangrijke taak in het bieden van hulp. Maar een diaken is geen expert op alle vlakken van de hulpverlening. En dat hoeft hij ook niet te zijn! Wanneer schakel je externe hulp in?

Er zijn soms situaties waarin meer hulp nodig is dan een diaken kan bieden. Het is goed om in dat soort situaties op tijd door te verwijzen naar de professionele hulpverlening.

Ver gaan in helpen

Jezus roept ons op om oog en hart te hebben voor onze naaste in nood. Het is prachtig om vanuit deze oproep tot naastenliefde een ander in een moeilijke periode bij te staan en hem of haar door deze periode heen te helpen. En daarin willen we best ver gaan. Daarin moeten we ook ver gaan.

Maar er kunnen momenten zijn waarop je met de beste wil nog verder zou willen gaan, maar waarop dat niet in het belang is van de betrokken partijen.

Geen alleskunner

Soms is de problematiek rond de hulpvraag dusdanig groot dat deze de capaciteit en expertise van de diaconie te boven gaat. Iemands schulden kunnen zo groot zijn, dat je met geen mogelijkheid dit probleem op kunt lossen. Of de schulden blijken niet op zichzelf te staan, maar zijn het gevolg van een verslaving of andere psychische problemen.

In zulke gevallen is het zaak op tijd door te verwijzen.

Hoe graag je ook zou willen en hoe goed je bedoelingen ook zijn, uiteindelijk is niemand ermee

geholpen als er geen externe hulp wordt ingeschakeld.

(Er)ken je grenzen en vertil je niet!

Weet de weg

Om externe hulp in te schakelen en om iemand door te verwijzen, is het van belang dat de diaconie goed op de hoogte is van de sociale kaart van de burgerlijke gemeente en van de verschillende wet- en regelgeving. Dan weet je ook naar welke hulpverlenings instanties je mensen kunt verwijzen.

Doorverwijzen betekent overigens niet dat daarmee het contact tussen diaken en hulpvrager voorbij. Wees alert op situaties waar het nodig/wenselijk is dat je de hulpvrager naar deze instanties begeleidt.

Doorverwijzen betekent niet dat het contact tussen diaken en hulpvrager voorbij is.

Morele steun en stimuleren van discipline is heel belangrijk in situaties waar gedragsverandering of afbetaling nodig is. Als diaken kun je daarin actief betrokken zijn.

En als de expertise er wel is?

Nu kan het zo zijn dat er binnen de diaconie wel een diaken is die vanwege een gevolgde opleiding expertise heeft op het bewuste probleemgebied. Hij is dus in principe

in staat om verder helpen.
Op dit punt is het echter wel goed te bedenken dat er andere verhoudingen ontstaan als een diaken deze taak op zich neemt. Hij is dan niet meer alleen diaken en broeder, maar wordt ook hulpverlener. Dit hoeft uiteraard geen problemen te geven, maar doordat verhoudingen anders komen te liggen, kan dat in gevallen van spanning in de hulpverlenings-

relatie ook gevolgen hebben voor de onderlinge relatie als gemeenteleden. Je moet wel met elkaar aan het Heilig Avondmaal kunnen.

Soms is het dus verstandiger om, ook al is de expertise er, niet naast diaken ook hulpverlener te worden, maar 'slechts' begeleider te blijven.

13. Speelt de hoogte van het bruto-inkomen een rol?

Nee, de hoogte van het bruto-inkomen mag nooit een criterium zijn op basis waarvan wel of geen ondersteuning wordt verleend.

Een gezin waarvan een kind veel medische of andere zorg nodig heeft, zal aan het eind van de maand minder overhouden dan een gezin van dezelfde samenstelling waarin iedereen gezond van lijf en leden is.

Er dient dus niet gekeken te worden naar het bruto-inkomen, maar naar het *vrij besteedbaar inkomen en de beïnvloedbaarheid van uitgaven*. Met dit laatste wordt bedoeld in hoeverre de hoogte van bepaalde uitgaven snel kan worden bijgesteld. Met andere woorden: of er ergens snel of juist niet op kan worden bezuinigd.

Er zijn verschillende definities van 'vrij besteedbaar inkomen' in omloop: Zo spreekt het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) over het bruto inkomen verminderd met:

- betaalde inkomensoverdrachten (overdrachten tussen huishoudens, zoals alimentatie)
- premies inkomensverzekeringen (premie betaald voor verzekering in verband met werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid en pensioen)
- premies ziektekostenverzekeringen (premie zorgverzekering en de premie AWBZ)

- belastingen op inkomen en vermogen.

Andere definities spreken van het bedrag dat overblijft na aftrek van levensonderhoud en belastingen.

Aangezien niemand om de noodzaak van 'levensonderhoud' heen kan en het bedrag daarvoor ons inziens dus niet echt 'vrij besteedbaar' is, houden wij de laatste definitie aan:

Het vrij besteedbaar inkomen is het bedrag dat overblijft na aftrek van levensonderhoud en belastingen. En dat is het bedrag waarmee gerekend moet worden in geval van een steunaanvraag.

N.B.: Ook voor de 'vaste' uitgaven zal beoordeeld moeten worden of deze niet te hoog of onnodig zijn en dus of er sprake is van overbesteding. Hierbij kunnen de normen van het Nibud een goede richtlijn zijn. Het Nibud geeft ook gemiddelde bedragen voor bepaalde gezinssituaties. Meestal moeten deze wel worden bijgesteld voor specifieke gevallen (denk bijvoorbeeld aan ziektekosten, maar ook aan giften en de vaste vrijwillige bijdrage).

14. Onder sociaal minimum altijd diaconale steun?

Het sociaal minimum is het bedrag waarvan de overheid vindt dat iemand dat tenminste nodig heeft om in zijn/haar levensonderhoud te kunnen voorzien. Mensen met een lager inkomen kunnen volgens de overheid niet meer leven volgens “sociale normen”.

Het sociaal minimum is gekoppeld aan het minimumloon en de hoogte ervan verschilt per gezinssituatie.

Het komt voor dat mensen moeten rondkomen van een inkomen onder het sociaal minimum.

Is dit het geval, dan komt men *niet automatisch* in aanmerking voor diaconale steun.

Probeer eerst de oorzaak te achterhalen waarom iemand onder het sociaal minimum zit¹⁵.

Ga verder na of er recht bestaat op (bijzondere) bijstand of op een uitkering via de Toeslagenwet. Deze wet vult een aantal uitkeringen aan tot het sociaal minimum. Meer informatie over de Toeslagenwet is te vinden op de websites van de rijksoverheid¹⁶ en het uww¹⁷.

Wil je weten op welke toeslagen en subsidies iemand recht heeft? En hoeveel deze regelingen opleveren? Op www.berekenuwrecht.nl kan dat

¹⁵ Dit zou eigenlijk in Nederland niet mogen voorkomen. De bijstand is juist hiervoor bedoeld. Dat betekent dat je als diaconie extra alert moet zijn of er geen andere problematiek aan de hand is. Overleg met een bijstandsambtenaar is aan te bevelen.

worden berekend.

Met bovenstaande opmerking van de overheid dat men wel rond kan komen van een sociaal minimum is overigens niet gezegd dat als iemand op het sociaal minimum zit, het ‘dus’ wel goed is en de diaconie dingen kan laten voor wat het is. De diaconie hanteert zoals we al zagen eigen normen voor het geven van diaconale (financiële) steun. Bedenk wel dat diaconale steun mogelijk gevolgen heeft voor de fiscus en voor een ontvangen uitkering.

Lees verder

Extra informatie vind je in de volgende hoofdstukken:

- 2. Normen voor het geven van diaconale (financiële) steun
- 17. Gevolgen van financiële ondersteuning voor fiscus en uitkering

¹⁶

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werkloosheid/vraag-en-antwoord/wat-is-het-sociaal-minimum-en-wat-als-mijn-uitkering-lager-is-dan-dat-minimum.htm

¹⁷

www.uww.nl/particulieren/algemeen/artikelen/toeslagen.aspx

15. Diaconale steun en eigen vermogen

Hoe verhouden een eigen huis, auto en andere bezittingen zich tot diaconale nood en steun van de diaconie? Anders gezegd, hoe help je iemand die het op het eerste gezicht gewoon goed heeft? Moet zo iemand eerst zijn eigen huis of auto verkopen voordat hij of zij in aanmerking komt voor diaconale steun of ligt dat genuanceerder?

Eigen huis

Over de verkoop van een huis moet niet te gemakkelijk worden gedacht. Het eigen onderdak is iets dat als heel wezenlijk wordt ervaren.

Verkoop van de woning om met de opbrengst de financiële problemen op te lossen is alleen reëel als aan de volgende twee voorwaarden wordt voldaan:

1. De nood is van dien aard dat niet kan worden volstaan met eenmalige lening of gift door de diaconie. Het is de verwachting dat (onder gelijkblijvende omstandigheden) langdurige ondersteuning nodig is.
2. Het huis is zelf (mede) de oorzaak van de financiële moeite:
 - a. Men woont verhoudingsgewijs (erg) luxueus
 - b. De kosten van onderhoud/hypotheek drukken in vergelijking met wat gangbaar is te zwaar op budget.

Voorkom dat door een eventuele restschuld mensen van de regen in de drup belanden.

Hiermee is overigens nog niet alles gezegd. Het al dan niet verkopen van het huis is meer dan alleen een financiële overweging. Verhuizing kan soms een emotionele ontworteling betekenen. Dat kan iemand teveel worden, naast de al aanwezige financiële problemen. De sociale betekenis van het huis mag daarom een rol spelen in de besluitvorming en het tijdpad van een eventuele verkoop. Daarbij is het echter niet de bedoeling structurele steun te verlenen in situaties waar de woonlasten onevenwichtig op de begroting drukken. De diaconie biedt immers geen garantie voor een welvaartsniveau. Maar door als

diaconie te rekenen met de menselijke kant kun je wel helpen bij het maken van een 'zachte landing'.

Luxeueze artikelen

Wat doe je als in een gezin allerlei luxe zaken aanwezig zijn? Denk hierbij bijvoorbeeld aan vaatwasser, flatscreen TV, radio, Ipad, computer, enzovoort. Wat moet je hier als diaconie mee?

Wellicht heeft het gezin boven haar stand geleefd en heeft dat (een deel van) het huidige financiële probleem veroorzaakt. Maar het is lastig om vast te stellen wat in een concrete situatie boven haar stand is, zeker als blijkt dat veel gezinnen binnen de gemeente over vergelijkbare zaken beschikken.

diaconie is geen rechter die 'straffen' oplegt voordat wordt geholpen. De diaconie heeft barmhartig te zijn, juist ook wanneer mensen het niet verdienen (ze weerspiegelt immers Gods barmhartigheid).

Diaconale steun is overigens niet bedoeld om een bepaald comfortabele levensstandaard te handhaven! Wanneer de inkomsten verminderen is het altijd nodig om de uitgaven daar op af te stemmen. Maar vaak is tijd nodig om aan een nieuwe financiële situatie te wennen. Het duurt vaak even voordat de uitgaven op de nieuwe inkomsten zijn afgestemd. De diaconie kan in dergelijke gevallen voorzien in een zachte landing.

Bedenk dat velen van ons niet ongevoelig zijn voor de invloeden van onze materialistische en consumptieve maatschappij. Dit is dan ook een onderwerp waar diakenen best meer aandacht voor mogen vragen.

Bedenk dat het verkopen van deze artikelen vaak maar een fractie oplevert van de werkelijke waarde. Het draagt daarom maar weinig bij aan de oplossing van het financiële probleem. Daarnaast zijn de kosten van het gebruik van deze zaken vaak laag.

Toch zijn op dit vlak bezuinigingen soms onontkoombaar, denk bijvoorbeeld aan diverse dure abonnementen die kunnen horen bij luxe gebruiksartikelen. Soms laat een gezin zich niet overtuigen en toont ze weinig bereidheid om mee te werken. Dat kan diakenen dwingen om voorwaarden te stellen aan het geven van steun bij financiële problemen. Wees overigens voorzichtig met deze weg want de

Eigen auto

De kosten van een auto drukken vaak zwaar op de begroting. De vaste lasten zijn vaak behoorlijk hoog. Bij financiële problemen is het dan ook logisch dat de diakenen de aanwezigheid van de auto ter sprake brengen. Dan kan blijken dat het *niet* reëel is om de auto van de hand te doen. Bijvoorbeeld omdat deze nodig is voor de kostwinner. Een andere keer zal het nodig blijken dat het gezin toch wel de auto verkoopt en zo bijdraagt aan het beperken dan wel oplossen van de financiële problemen. Ook bij autobezit dienen diakenen overigens rekening te houden met de sociale aspecten daarvan.

Hoe zit het met spaargeld?

Wat doe je als mensen die om steun vragen spaargeld hebben? Moet dat eerst helemaal worden opgemaakt voordat hulp van de diaconie kan worden gegeven? Of mag je een deel van het spaargeld buiten beschouwing laten?

Daar waar het spaargeld eerst helemaal moet worden opgemaakt is de eventuele buffer van een gezin weg. In hoeverre dat verstandig is hangt mede af van hoe snel een nieuwe buffer kan worden opgebouwd.

bedrag aan spaargeld heeft, deze overheidsregeling¹⁸ als regel handhaven. Het spaargeld kan dan worden gebruikt om de kosten van eventuele toekomstige tegenvallers het hoofd te kunnen bieden.

Daarbij moet nog wel worden opgemerkt dat het in deze overheidsregeling om een uitzonderingssituatie rondom het sociale minimum gaat. Mensen die van de bijstand leven, kunnen maar moeilijk een reserve weer opbouwen. Er blijft maandelijks geen geld over

Twee voorbeelden om dit te verduidelijken:

Thea is bijstandsmoeder die in de afgelopen jaren toch nog een beetje heeft kunnen sparen. Het geld is bedoeld voor de studie van haar zoon Joran. Haar inboedel moet deels worden vervangen en daarom vraagt ze de diaconie om steun. Moet ze nu eerst haar gespaarde tegoed opmaken voordat de diaconie kan ondersteunen? De diaconie is van mening dat hier sprake is van een uitzondering en is bereid om de noodzakelijke inboedel te vervangen.

Jan heeft een goede baan en heeft daar een aardig bedrag van kunnen sparen. Daarnaast heeft hij een dure lening (voor een boot) die hem nekt. Elke maand komt hij daardoor iets tekort. Zonder de lasten van dit krediet kan hij prima rondkomen en ook wat sparen. Hij vraagt de diaconie om hulp. De diaconie stelt voor dat hij een behoorlijk deel van zijn spaargeld gebruikt om de dure lening af te lossen. Over het resterende deel kunnen altijd nog afspraken worden gemaakt. Zo komt hij maandelijks weer rond en kan hij op termijn weer spaargeld opzij zetten.

Een vaste regel is moeilijk te geven. Wel is het goed om op te merken dat bijvoorbeeld voor het verkrijgen van bijstand (het sociale minimum) een deel van het spaargeld buiten beschouwing wordt gelaten. Dat kan een indicatie zijn hoe we vanuit diaconale steun hiernaar kunnen kijken.

Er zijn daarom diaconieën die, wanneer blijkt dat betrokkene een

en bezuinigingsmogelijkheden zijn er ook vrijwel niet. Voor iemand met een goede baan die tijdelijk krap zit, ligt dit heel anders. Hetzelfde geldt voor die situaties waarin door het bezuinigen op een aantal posten snel weer financiële ruimte ontstaat. Pas er dus voor op om een dergelijke uitzonderingsregel algemeen op alle steunaanvragen toe te passen.

18

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bijsta

nd/vraag-en-antwoord/wanneer-heb-ik-recht-op-bijstand.html

16. Incidenteel of structureel

Bij financiële problemen is onderscheid te maken tussen situaties van tijdelijke dan wel van meer structurele aard.

Incidentele problemen

Een precieze definitie van 'incidenteel' geven, is lastig. In dezen kiezen we voor een redelijk brede uitleg: problemen die zich eenmalig of heel af en toe voordoen en problematiek van tijdelijke aard. Hierbij kan vaak worden volstaan met een enkele gift. Als er aanleiding toe is, kan er in het vervolg nog enige tijd een vinger aan de pols gehouden worden.

Structurele problemen

Anders ligt het als er sprake is van problemen van structurele aard. Het gaat dan om financiële problemen die niet op zichzelf staan en/of niet één, twee, drie zijn afbetaald. Het is te snel om te zeggen dat er in zulke gevallen (door de diaconie) structurele financiële hulp moet worden geboden. Doel van de ondersteuning van de diaconie is immers dat iemand weer financieel op eigen benen kan staan? Helaas gaat dit niet altijd even snel en even gemakkelijk, en ook is het niet altijd mogelijk, dus zal er soms langduriger hulp gegeven moeten worden.

In de meeste gevallen zal langdurige steunverlening gepaard (moeten) gaan met begeleiding door een zogenaamde 'buddy'. Dat kan een diaken, een gemeentelid of een extern iemand zijn. Zie hiervoor bijvoorbeeld Schuldhulpmaatje.

Structureel ondersteunen?

Als er sprake is van structurele problematiek, dan is het niet raar dat in eerste instantie de gedachte van structureel hulp bieden boven komt. Maar, zoals hierboven al aangestipt, is het doel van ondersteuning dat iemand zichzelf weer kan redden.

Daarmee is niet gezegd dat er nooit sprake is van langdurige ondersteuning. Soms moet het gewoon, omdat er geen andere opties zijn. Denk aan de alleenstaande werkende weduwnaar die na het overlijden van zijn vrouw en het wegvallen van haar inkomen, niet meer in staat is de hypotheek af te lossen. Zijn huis staat al tijden te koop, maar hij raakt het gewoon niet kwijt.

Met name voor problemen van niet-tijdelijke aard is het goed om een plan van aanpak te hebben. Bij het maken van zo'n plan komen ook vragen als 'kan er een beroep worden gedaan op familie of wettelijke regelingen?' en 'spelen er nog andere problemen naast de financiële problematiek?' aan de orde. In geval van langdurige ondersteuning is het - om ongelijkheid te voorkomen - goed om te werken met een normbedragen zoals eerder is beschreven.

Vormen van steun

Structureel

De steun is blijvend, totdat een nieuw besluit wordt genomen.

Eenmalig

De steun is beperkt tot één keer: *Een gemeentelid heeft een dure autoreparatie en moet het schoolgeld betalen. Dat lukt deze maand even niet. De diaconie schiet voor. Verder kan het gezin zelf rondkomen.*

Incidenteel

Steun komt af en toe voor, niet met een vooraf bekende regelmaat: *Een alleenstaande moeder kan in principe zelf rondkomen, maar af en toe lukt dat niet en springt de diaconie bij door een rekening te betalen of een boodschappentas te verstrekken.*

Periodiek

Steun vindt plaats met een bepaalde herhaling en regelmaat, in bepaalde (vastgestelde) termijnen: *Een gezin krijgt maandelijks of per kwartaal een afgesproken financiële bijdrage.*

Helpen onder protest

'Geen andere opties'. Dat kan ook als oorzaak hebben dat de overheid steken laat vallen.

Structurele steunverlening kan en moet soms dus ook gepaard gaan met protest richting de overheid, als blijkt dat deze haar taken niet goed vervult. Dan is alleen helpen niet genoeg, aangezien daarmee de oorzaak van het probleem niet wordt weggenomen.

Naast 'barmhartig zijn' is er dan ook 'recht doen' nodig: de ander (ook) tot zijn recht laten komen. Recht doen is in dezen dan een zichtbaar opkomen voor het recht van de zwakkeren in de maatschappij door de overheid aan te klagen.

Dit is een gevoelig punt in de kerken, want - zo wordt dan vaak gehoord - de kerk hoort zich niet in de politiek te mengen. Echter, Bijbels gezien is het wel degelijk een taak van de kerk een profetisch geluid te laten horen richting de overheid en onrechtvaardige maatregelen en structuren aan de kaak te stellen.

Lees verder:

Extra informatie vind je in de volgende hoofdstukken:

- 2. Normen voor het geven van diaconale steun
- 6. Plan van aanpak
- 8. Tools voor overzicht en vergelijken met normbedragen

17. Financiële ondersteuning en de belastingdienst en uitkering

Om te voorkomen dat goed bedoelde diaconale hulp onbedoelde en negatieve gevolgen heeft voor de ontvanger, is het is belangrijk om zicht te hebben op de gevolgen van diaconale ondersteuning voor de fiscus en voor (diverse) uitkeringen.

Schenkbelasting¹⁹

Ondersteuning door de diaconie wordt niet belast in het kader van schenkingsrecht:

“Uitkeringen die een ANBI (lees: de diaconie) doet in het algemene belang (lees: vallend onder de doelstelling van de diaconie) zijn vrijgesteld van heffing schenkbelasting. De uitkeringen volgens de doelstellingen worden niet in Nederland belast.”²⁰

Inkomstenbelasting

Een incidentele diaconale gift wordt door de belastingdienst niet belast voor inkomstenbelasting. Dat kan anders worden wanneer eenmalige ondersteuning onvoldoende blijkt en periodieke ondersteuning nodig is. In een dergelijk geval worden de giften van de diaconie een bron van inkomsten en worden ze daarmee in principe belastbaar.

Bij onzekerheid over wanneer iets incidenteel of meer structureel is, is het goed om van tevoren te overleggen met de belastingdienst, om zo naheffingen te voorkomen.

Gevolgen voor uitkeringen²¹

Gift en de bijstand

Een diaconale gift kan onbedoeld zomaar worden gekort op de bijstandsuitkering. In principe geldt namelijk dat alle inkomsten in mindering worden gebracht op een bijstandsuitkering. Voor ontvangen giften kan de burgerlijke gemeente een uitzondering maken²². Zij zal dan beoordelen of iemand met een bepaalde gift niet te veel of te luxe dingen kan kopen in vergelijking met andere personen met een bijstandsuitkering.

Ook kan de gemeente kijken naar de bestemming van een gift: Is een gift bestemd voor levensonderhoud, dan kan deze op de uitkering in mindering worden gebracht, juist omdat een bijstandsuitkering is bedoeld voor levensonderhoud.

De burgerlijke gemeente heeft vrijheid om te bepalen hoe ze hiermee om gaat. Per plaats kan dit dus verschillen, zie ook de voorbeelden in het volgende kader. Het is daarom verstandig om vooraf contact op te nemen met de gemeente als uitvoerder van de WWB. Door van tevoren te overleggen kan worden voorkomen dat de ondersteuning in een later stadium alsnog wordt gekort op de uitkering.

Overige uitkeringen

Op alle andere uitkeringen zijn diaconale giften niet van invloed.

In natura

Wat kun je als diaconie wel doen wanneer er periodieke steun nodig is? Het verlenen van steun in natura kan dan een oplossing zijn, bijvoorbeeld door het geven van een gevulde boodschappentas of een nieuwe koelkast. Maar ook dergelijke steun kan gevolgen

19 De schenkbelasting is de vervanger van het vroegere schenkingsrecht.

20 bron www.anbi.nl/anbi-info/fiscale-voordelen-anbis

21 bron: recht op bijstand
[www.rechtopbijstand.nl](http://www.rechttopbijstand.nl)

hebben voor de uitkering. Overleg daarom met de uitkeringsinstantie.

Lees verder

Extra informatie vind je in:

- 19. Wanneer geef je geld, wanneer steun in natura?

22 Zie artikel 31, lid 2m WWB: "giften en andere dan de in onderdeel I bedoelde vergoedingen voor materiële en immateriële schade voor zover deze naar het oordeel van het college uit een oogpunt van bijstandsverlening verantwoord zijn;"

18. Gift of lening

Ons geven is een afspiegeling en getuigenis van Gods overweldigend royale barmhartigheid naar ons toe. God is zelf overvloedig en mild en liefdevol in zijn geven. Daar mogen wij in ons omzien naar mensen in financiële nood een voorbeeld aan nemen.

Daarom wordt diaconale steun in principe verleend in de vorm van een gift. Gift is regel.

En daarbij hoeven we niet karig te zijn maar mogen we ruimhartig geven zodat kan worden voorzien in wat ontbreekt.

Iemand die met hulp van de diaconie weer uit de financiële zorgen raakt, kan in een later stadium altijd vrijwillig een gift overmaken aan de diaconie. Als diaconie mag je een gemeentelijk overigens gerust op die mogelijkheid wijzen

Lening soms gewenst

Hoewel gift dus regel is, kan in bepaalde situaties een lening gewenst zijn. Bijvoorbeeld wanneer:

1. er sprake is van een eenmalige ondersteuning én als de betrokken persoon binnen afzienbare tijd het geleende bedrag kan terugbetalen (de hulp van de diaconie is bedoeld om een afzienbare periode te overbruggen).
2. een lening beter past in de weg van herstel.
3. de betrokkene daar zelf om vraagt.

ad1

Het kan voorkomen dat iemand een tijdelijk financieel probleem heeft en

daardoor in de problemen dreigt te raken. Door allerlei omstandigheden komt zo iemand op een bepaald moment geld tekort. Het is echter te verwachten dat binnen afzienbare tijd weer over voldoende geld kan worden beschikt zodat ook de lening op korte termijn kan worden terugbetaald. De hulp van de diaconie dient in zo'n geval om deze periode te overbruggen. Je kunt in zo'n geval een lening verstrekken om zo iemand niet onnodig afhankelijk te maken en afbreuk te doen aan zijn eigen verantwoordelijkheid.

ad 2

Er zijn situaties denkbaar waarin een lening meer bijdraagt aan het proces van herstel. Iemand die de waarde van geld niet inziet en daardoor in de problemen komt, is met een gift waarschijnlijk minder geholpen op de lange termijn. Juist het terug (moeten) betalen kan dan onderdeel zijn van de benodigde aanpak om herhaling te voorkomen.

ad3

Soms geven mensen zelf aan dat ze een lening willen. Daarbij gaat het om de waardigheid van degene die wordt geholpen. De diaconie doet er goed aan zo'n verzoek serieus te nemen. Toch kan ook in dergelijke gevallen het bedrag *intern* nog steeds als een gift worden beschouwd en zo ook op de balans

worden verwerkt.

Zuivere motivatie bij lenen

Het kan gemakkelijk gebeuren dat de keuze om een lening te verstrekken wordt ingegeven door onjuiste motieven.

Het verstrekken van een lening omdat zo de diaconale reserves minder snel verminderen is een voorbeeld van zo'n onjuist motief. Zuinig omgaan met offergeld klinkt wellicht begrijpelijk. We menen dan dat we op die manier verantwoordelijk met het ons toevertrouwde geld omgaan. Het is echter goed om te beseffen dat diaconaal geld niet bedoeld is om (lang) op een rekening te staan. Het is bestemd voor mensen in nood. Het geld is immers geen bezit van de diaconie. Zij beheert het alleen en fungeert als doorgeefluik! Het geld dient zo snel mogelijk de mensen te bereiken voor wie het is bestemd.

Het terugkrijgen van uitgegeven geld mag daarom ook nooit uitgangspunt zijn voor het geven van een lening. Het op peil houden van diaconale reserves zal niet aan de uitgaven-, maar juist aan de inkomstenkant dienen te gebeuren!

Het moge ook duidelijk zijn dat een diaconie geen rente vraagt voor het verstrekken van een lening!

Overeenkomst diaconale lening²³

Wanneer een diaconie heeft besloten een lening te verstrekken dan kan daarvan een overeenkomst worden opgesteld die door de aanvrager en de diaconie wordt ondertekend. Het opstellen van zo'n overeenkomst is verstandig met het

oog op controlerende instanties, want een lening is geen gift en een gift wordt gezien als bron van inkomsten.

Verder is de functie van een dergelijk contract, naast een eventuele administratieve vastlegging van de gemaakte afspraken, beperkt. Laten we eerlijk zijn, wanneer iemand niet wil terugbetalen zal een diaconie niet snel met het contract in de hand juridische stappen zetten om alsnog terugbetaling te eisen.

Zoals eerder aangegeven draait het bij het terugbetalen van een lening om de eigen verantwoordelijkheid van de hulpvrager. Deze probeert in principe het geleende bedrag af te betalen. Kijk vooraf samen wel goed naar de afloscapaciteit en aflostermijn. Spreek geen te hoge aflosbedragen af. Ga liever wat lager zitten. Spreek ook geen te lange aflostermijn af, bij voorkeur niet langer dan 5 jaar.

Evalueer periodiek de stand van zaken: loopt alles nog goed? Lukt het de gemaakte afspraken na te komen of moet hier wat aan worden gewijzigd? Succesvol aflossen doet de eigenwaarde van de hulpvrager goed. Bij meer financiële ruimte kan deze altijd extra aflossen.

Bij het verstrekken van een lening is de situatie niet denkbeeldig dat het geld niet tijdig kan worden terugbetaald. Soms is er daarbij sprake van onwil, maar het kan ook zijn dat de afgesproken termijnbedragen gewoon te hoog zijn en dat de persoon in kwestie wel wil maar niet kan terugbetalen. Wees je bewust van deze mogelijkheid en

wees ook bereid om in voorkomende gevallen het gesprek hierover aan te gaan.
Als blijkt dat afbetaling toch niet lukt,

kan de diaconie besluiten het restant kwijt te schelden. Bedenk dat het geen doel op zich is om als diaconie geleend geld terug te krijgen.

23 Op www.kerkpunt.nl vind je een voorbeeld van leningsoverkomst.

19. Geef je geld of steun in natura?

Op deze vraag is helaas geen vaststaand antwoord te geven. Het antwoord zal namelijk per individueel geval verschillen en zal dus per geval door de diaconie zelf moeten worden bepaald. Daarom geven we hieronder argumenten voor en tegen deze beide opties.

Geven van geld	Steun in natura
Er wordt recht gedaan aan de eigen verantwoordelijkheid van de hulpvrager.	Er wordt een stuk eigen verantwoordelijkheid van de hulpvrager afgenomen.
Dit heeft vaak gevolgen voor een eventuele bijstandsuitkering.	Dit heeft minder snel gevolgen voor een eventuele bijstandsuitkering (Steun in natura kan door uitkerende instanties ook als inkomen worden aangemerkt. Daarom is overleg hierover van belang!).
Het geld kan - ook al is het gelabeld - door de hulpvrager voor andere doeleinden worden gebruikt dan waar het voor was bestemd.*	Je hebt de garantie dat de hulp die gevraagd/nodig is ook echt wordt gegeven.
Dit is makkelijk en snel.	Dit vraagt wat meer tijd en werk.

* Twee voorbeelden:

- Een drugsverslaafde krijgt geld van de diaconie om levensmiddelen te kopen. Het geld gaat echter niet op aan levensmiddelen, maar is al vrij snel ingeruild voor drugs.
- Een alleenstaande moeder krijgt geld van de diaconie om achterstallige rekeningen te betalen. Maar ze besteedt het aan nieuwe kleren en fietsen voor de kinderen, want "daar zijn ze heel hard aan toe".

Mocht er besloten worden tot hulp door middel van het geven van geld, dan verdient het, omwille van

de vertrouwelijkheid, de voorkeur dit een contante betaling te laten zijn en geen overboeking naar het rekeningnummer van de hulpvrager. Het geven van voorkeur aan een contante betaling betekent niet dat dit 'zwart' gebeurt. Ook over deze uitgave heeft de diaconie uiteraard verantwoording af te leggen

Lees verder

Extra informatie vind je in de volgende hoofdstukken:

- 17. Financiële ondersteuning en de belastingdienst en uitkering
- 23. Vastleggen en bewaren

20. Wie betaalt de rekeningen?

Hiervoor kwam bij de vraag 'steun in geld of in natura' de eigen verantwoordelijkheid van de hulpvrager al aan de orde.

Die eigen verantwoordelijkheid speelt ook een rol bij de vraag of de diaconie de betaling voor een achterstallige rekening van de hulpvrager overboekt of dat deze het geld contant ontvangt en vervolgens zelf de betaling doet

Het is goed om waar mogelijk de eigen verantwoordelijkheid van de hulpvrager te honoreren. Dit houdt in dat de diaconie, zolang als mogelijk, het geld aan de hulpvrager geeft. Deze kan dan zelf, al dan niet met wat hulp, zijn achterstallige betaling(en) wegwerken.

Er zijn echter omstandigheden waarin dit niet wenselijk is. Denk

bijvoorbeeld aan hulpvragers die niet met geld weten om te gaan of een verslaving hebben.

Ook als een rekening heel snel (lees: direct) moet worden betaald, verdient het aanbeveling dat de diaconie de rekening rechtstreeks betaalt om onnodige vertraging en eventuele aanmaningskosten te voorkomen.

21. Diaconaal handgeld

Er kunnen zich situaties voordoen waarin direct gehandeld moet worden, waarbij het wachten op een beslissing van de diaconie te lang zou duren (zie ook de opmerking in de handreiking voor financiële ondersteuning). Wat mag een diaken in zo'n geval doen en hoe moet hij dit afhandelen?

Het uitgangspunt is dat in situaties waar snel gehandeld moet worden dit ook zoveel mogelijk moet kunnen. Daarom is het goed wanneer elke diaken over een bepaald bedrag aan handgeld beschikt dat hij snel kan inzetten voor de eerste noodzakelijke steun.

Het is wel goed om daarvoor met een aantal richtlijnen te werken:

1. Het dient te gaan om een ad-hoc situatie.
2. De wijkdiaken heeft mandaat tot bijvoorbeeld ten hoogste €250,= (dit bedrag is vast te stellen door de plaatselijke diaconie).
3. Er dient vooraf instemming te zijn van een andere diaken, bij voorkeur de voorzitter of de penningmeester, tenzij deze niet bereikbaar zijn.

4. Op de eerstvolgende reguliere vergadering van de diaconie legt de betreffende wijkdiaken

verantwoording af en neemt eventueel de vergadering alsnog formeel een besluit (ze zal het altijd goed moeten keuren). Ook kunnen er dan afspraken gemaakt worden over eventuele noodzakelijke vervolgstappen.

22. Vertrouwelijkheid

Het is essentieel om zorgvuldig om te gaan met informatie die jou in vertrouwen is verstrekt. Duidelijke afspraken daarover vergroten de openheid tussen gemeenteleden en diakenen, waardoor het diaconale werk in de gemeente wordt versterkt

Geen vertrouwen schenden

Diakenen moeten zich bij hun rapportage goed realiseren: gemeenteleden spreken zich alleen tegenover de bezoekende diaken uit, en dus niet tegenover diens vrouw of de kerkenraad/diaconie. Dat betekent: dat wat gemeenteleden ter tafel brengen aan emoties en moeiten veilig moet zijn bij de bezoekende diaken; die heeft de plicht tot geheimhouding. Het gaat andere diakenen niets aan wat op persoonlijk vlak tijdens een bezoek aan de orde is geweest. Het kan zinvol zijn om een aarzelend gemeentelid duidelijkheid te geven over de plicht tot geheimhouding. Het gemeentelid weet dan dat wat hij tijdens het gesprek aan de orde stelt bij de diaken veilig is.

Geheimhouding doorbreken

Natuurlijk zijn er situaties waarin een diaken het besprokene niet voor zich kan houden. Bijvoorbeeld als hij overleg wil plegen en als de mogelijkheid zich voordoet dat financiële steun moet worden geboden. Soms is plicht tot geheimhouding niet mogelijk omdat de diaken bijvoorbeeld merkt dat iemand misbruik maakt van diaconale ondersteuning. Daarover kan hij dan niet zwijgen, hoe

vertrouwelijk ook. Maar ook dan heeft een diaken niet het recht zonder meer de informatie met anderen te delen. Als hij anderen erbij wil/moet betrekken, mag dat nooit gaan buiten medeweten van het bezochte gemeentelid om.

- Heb je als diaken behoefte aan breder overleg, vraag dit dan eerst aan het gemeentelid en geef aan welke informatie je daarvoor gaat delen.

Vertel aan het eind van een gesprek de ander wat je wilt delen.

- Doet de situatie zich voor dat financiële steun wordt gevraagd, meld dan dat je de situatie aan de diaconie zult voorleggen en geef aan wat je daarbij gaat (door)vertellen.
- Meld in geval van misbruik altijd aan de betrokkene dat je er melding van maakt en ook waarom je je daartoe genoodzaakt voelt.

Tip: vertel aan het eind van een gesprek de ander wat je op de diaconievergadering wilt delen.

23. Vastleggen en bewaren

Het verantwoord omgaan met vertrouwelijke informatie rondom financiële steunverlening heeft niet alleen consequenties voor de wijze waarop hierover wordt gesproken binnen de diaconie, maar ook voor het notuleren/administreren van deze informatie, als dat nodig wordt geacht.

De eerste vraag die als het hierover gaat, moet worden beantwoord is waarom je bepaalde informatie wilt vastleggen en bewaren. Pas dan komt de vraag: hoe wordt dat gedaan?

Het mag duidelijk zijn dat zorgvuldigheid hierbij van het grootste belang is.

Codering van steunaanvragen

De hulpvrager dient op alle plekken van verslaglegging en archivering anoniem te blijven. Dit moet zelfs voor het grootste deel van de diaconie zo blijven. In de vergadering kan de wijkdiaken volstaan met het noemen van een 'zaak' in zijn wijk. Wel dient een andere diaken, bij voorkeur de voorzitter (en mogelijk ook de predikant), mede op de hoogte te zijn, zodat er samen aan een voorstel kan worden gewerkt.

Het werken met initialen verdient daarom ook niet de voorkeur. Gebruik liever een code, bijvoorbeeld jaar van aanvraag-wijk-nummer: 2011-7-1, of iets dergelijks. Vermeld daarbij het bedrag van ondersteuning en de wijze waarop/vorm waarin dit aan de hulpvrager is overhandigd.

Contante betaling is een goede garantie dat de naam van de

steunvrager niet in de financiële documenten is terug te vinden. In geval van contante uitbetaling is het verstandig het (gecodeerde) kasuitgiftedocument te laten tekenen door twee diakenen.

Jaarcijfers

In de jaarcijfers worden de leningen (als totaal) en de ondersteuning (als totaal) zichtbaar gepresenteerd.

Bewaartermijn

De Nederlandse wet schrijft voor dat ondernemers, waaronder ook kerken worden gerekend, financiële gegevens zeven jaar moeten bewaren voordat ze vernietigd mogen worden.

24. Diaconie als doorgeefluik

Een diaconie kan een verzoek ontvangen om een gerichte gift door te geven aan een bepaalde persoon. Een dergelijk verzoek is bedoeld om de giftgever te anonimiseren, of om de gift aftrekbaar te maken. In het eerste geval zou ook een anonieme storting mogelijk zijn, of desnoods een envelop door de brievenbus. Hoe dient de diaconie zich op te stellen wanneer de tweede situatie zich voordoet?

Verantwoordelijkheid van diaconie

Diakenen hebben de zorg voor een juiste besteding van de gaven die zij ontvangen. Zij hebben daarbij een eigen verantwoordelijkheid als het gaat om het ondersteunen van mensen. Het is belangrijk dat diakenen hun 'handen vrij houden'. De diaconie wordt niet 'gestuurd' door de gemeenteleden. Diakenen moeten er voor waken dat ze omwille van aftrekbaarheid van de geveer, steun verlenen *die ze anders niet zouden verlenen*.

Daarnaast mag je je als diaconie best afvragen of je alleen maar als doorgeefluik van geld wilt fungeren. Als doorsluizen van geld de enige betrokkenheid is van een diaconie bij de ontvanger dan is dat wel erg mager.

Fiscale motieven

God wil dat we blijmoedig en ruimhartig geven, ook als dat zeer doet in de eigen portemonnee. Het (GKv-)bevestigingsformulier voor diakenen spreekt niet voor niets over offervardigheid - we behoren als christenen bekwaam te zijn in offeren.

Hoewel een gift aan de diaconie aftrekbaar is voor de belasting, is dat geen argument in de kerk (al kan het wel van betekenis zijn voor de geveer²⁴). Voor diakenen is het geen fundamenteel motief waarmee zij

rekening hoeven te houden²⁵. Op het moment dat ze dat wel gaan doen, is het gevaar aanwezig dat er allerlei oneigenlijke motieven binnensluipen in de steunverlening. Diakenen staan, als het aankomt op het verlenen van steun, in dienst van Christus. Niet in die van de gevers! De diaconie is niet een soort 'fiscale witwasser van giften'²⁶.

Verantwoordelijkheid gemeenteleden

Het is goed wanneer gemeenteleden zijn begaan met andere gemeenteleden. Gemeenteleden hebben immers de verantwoordelijkheid om naar elkaar om te zien. En als iemand tekort komt, is het goed als de leden van de gemeente de diakenen daarop attent maken. Vervolgens is er ook niets op tegen dat ze die gemeenteleden rechtstreeks een gift geven.

Daarnaast hebben gemeenteleden een tweede verantwoordelijkheid om de diakenen te voorzien van middelen om te helpen. Maar *hoe* er geholpen wordt, om welke bedragen het gaat, hoe lang de hulp zal duren, valt niet onder de verantwoordelijkheid van het gemeentelid. Anders gezegd: iemand die anderen wil helpen en daartoe de diaconie inschakelt, heeft wat betreft de uitvoering door

de diakenen daarover geen verantwoordelijkheid. Hij of zij kan niet zeggen hoe de diaconie die hulp moet verlenen.

Eigen initiatief

Het is uiteraard mogelijk dat de diaconie voor steun aan specifieke doelen gericht sponsoren zoekt of benut. Bijvoorbeeld voor het ondersteunen van zendelingen van de eigen gemeente. Vanuit die invalshoek is de route via de diaconie (met als bij-effect aftrekbaarheid) goed voorstelbaar. Het initiatief ligt dan bij de diaconie en past binnen haar beleid en verantwoordelijkheid.

24 de belastingregeling van de overheid is er op gericht om geven te stimuleren. Daarbij zijn twee insteken denkbaar, waarvan de eerste ons valide lijkt en de tweede niet:

Wanneer ik besluit om iemand met 100 euro te steunen, dan betekent de regeling van belastingteruggave:

a. dat ik in plaats van 100 euro 135 euro kan geven.

b. dat ik 100 euro geef en dat me dat maar 65 euro kost.

25 wij zijn van mening dat fiscale voordelen geen doorslaggevende rol

Samengevat

- De diaconie heeft een eigen verantwoordelijkheid en zelfstandigheid in het verlenen van financiële steun.
- Gemeenteleden hebben de verantwoordelijkheid om naar elkaar om te zien en eventueel de diaconie te informeren.
- Daarnaast hebben gemeenteleden de verantwoordelijkheid de diaconie te voorzien van middelen.
- Gemeenteleden hebben geen verantwoordelijkheid over de uitvoering van steun door de diakenen.

behoren te spelen in diaconale beweging en het steunen van een medemens in nood.

26 Waak als diaconie voor wat de belastingdienst de loketfunctie noemt. Want dat wordt gezien als oneigenlijk gebruik van de ANBI. Zie ook: <http://zendinginformatieplatform.nl/kennisbank/wat-voor-verplichtingen-heb-ik-met-een-anbi-status/>

<http://zendinginformatieplatform.nl/kennisbank/aanscherping-van-de-anbi-status/>

25. Steun aan ondernemers

Wat kan een diaconie doen wanneer een (kleine) zelfstandige, zoals een zzp-er, ten gevolge van zakelijke verliezen zijn gezin niet meer kan onderhouden?

In het algemeen geldt hier dat terughoudendheid en behoedzaamheid is geboden. De diaconie is er niet om zakelijke schulden over te nemen of om de onderneming nieuw leven in te blazen. Zakelijke schulden moeten op een zakelijke manier worden behandeld en afgehandeld. Men kan immers geen ondernemer blijven, als de diaconie daarbij structureel moet bijspringen.

Voor een diaconie staan dus de belangen van het gezin voorop.

Gescheiden geldstromen

Vaak is er sprake van een gemengde bankrekening van waaruit privé en zakelijke uitgaven worden bekostigd. Maar ook wanneer de bankrekeningen goed gescheiden zijn kunnen zakelijke en privé geldstromen nog door elkaar lopen. Dit maakt een goede inventarisatie lastig.

Het is belangrijk om de zakelijke en privé geldstromen afzonderlijk in kaart te brengen. Pas dan kan objectief worden beoordeeld of ondersteuning van het gezin nodig is.

Probeer de broeder en/of zuster ertoe te bewegen om geen 'gemengde' rekeningen te hebben. De gemakkelijkste manier is maandelijks een vast bedrag over te schrijven naar een

privébankrekening waarvan alle privéuitgaven zullen worden betaald. Zie dit vaste bedrag als salaris en baseer dit bijvoorbeeld op objectieve Nibudgegevens. Wanneer de geldstromen zo worden gescheiden zal blijken of de zakelijke inkomsten voldoende zijn om het maandelijkse vaste bedrag te bekostigen. Daarnaast zal blijken of dit vaste bedrag toereikend is om van te leven. Zo kan vervolgens helder worden waar het probleem moet worden gezocht:

A. zakelijke tekorten

Wanneer de zakelijke inkomsten ontoereikend zijn voor het levensonderhoud, zal steun van de diaconie voor het gezin vaak nodig zijn. Deze steun staat los van de financiering van de zakelijke activiteiten. Het wordt dringend afgeraden om leningen of ondersteuning toe te kennen die een *zakelijk* doel hebben!

Wanneer zakelijke inkomsten onvoldoende zijn, speelt enig onderzoek naar oorzaak van te weinig zakelijke inkomsten ook een rol. Als de onderneming niet levensvatbaar is kun je tijden doorgaan met het vullen van een gat dat niet te vullen is. Informeer daarom naar gegevens rondom de zaak. Denk aan de jaarrekening, fiscale aangifte e.d. Overleg eventueel met de accountant van

de broeder en/of zuster. Is sprake van incidenteel of structureel financieel zakelijk probleem. Hoe kijkt de broeder en/of zuster hier tegen aan? Wat zijn de verwachtingen voor de toekomst en hoe reëel zijn deze? Overigens is het natuurlijk heel goed denkbaar om hier een ervaren gemeentelid bij te betrekken.

Marktwerving

De reden dat zakelijk en privé worden gescheiden is dat een onderneming (hoe klein ook) onderdeel is van de marktwerving. Een onderneming die niet levensvatbaar is omdat er onvoldoende afnemers zijn of geen sponsors voor het werk dient ook niet in de lucht te worden gehouden. Gebeurt dit wel dan is er in zekere zin sprake van 'concurrentievervalsing'. Stelregel is dan ook dat ondernemingen zelf moeten zorgdragen voor een gezonde

bedrijfsvoering. Wanneer hiervoor leningen nodig zijn, is via banken of andere investeerders ondersteuning mogelijk. Een diaconie moet zich hierin niet mengen.

B. privétekorten

Een andere situatie doet zich voor wanneer het maandelijks vaste bedrag wel uit de onderneming komt, maar dit ontoereikend is om de privé-uitgaven te kunnen bekostigen. Indien blijkt op basis van referentiegegevens (van bijvoorbeeld het Nibud) dat het vrij besteedbaar inkomen negatief is (de uitgaven zijn structureel groter dan de inkomsten), zal de diaconale aandacht gericht moeten zijn op het levensonderhoud van het gezin. In dat geval kan de diaken op gelijke wijze handelen als bij andere reguliere steunaanvragen (zie daarvoor ook de handreiking financiële steun).

26. Diaconale steun bij verhuizing naar andere kerkelijke gemeente

Is er een richtlijn te geven wat te doen als iemand die financiële steun van de diaconie ontvangt door verhuizing tot een andere gemeente gaat behoren?

Als diaconale ondersteuning ook na de verhuizing nog nodig blijft, is het binnen de GKV de (ongeschreven) gewoonte dat de ondersteuning van de huidige diaconie nog twee jaar doorloopt wanneer een gemeentelid verhuist naar een andere (kerkelijke) gemeente.²⁷ In dat jaar kan de nieuwe diaconie worden voorbereid op de situatie of kan de reden voor steun worden weggenomen.

Wanneer de nieuwe diaconie al eerder de steun wil overnemen kan dat uiteraard besproken worden. Zo kan de termijn ook worden verlengd tot bijvoorbeeld twee jaar. Per situatie zal dit bekeken

moeten worden, met als uitgangspunt één jaar. Het moge duidelijk zijn dat daarvoor in elk geval onderlinge afstemming met de andere diaconie nodig is.

In het geval dat er geen sprake meer is van concrete steunverlening hoeft er in principe geen contact te zijn tussen de diaconieën.

Bovenstaande wijze van werken is een zorgvuldige manier van omgaan met verhuizende gemeenteleden door de betrokken diaconieën.

²⁷ Deze gewoonte komt uit een tijd dat diakenen een 'duur' gezin probeerden af te schuiven naar een andere

gemeente (zie 'Zaaien op dankdag', p 123 over overige vertrekkende leden.)

27. Wat als iemand niet om hulp vraagt of geen hulp wil?

Kun je als diaconie pas helpen wanneer iemand zelf om hulp heeft gevraagd? En wat doe je als iemand aangeeft dat hij of zij geen hulp wil? Daarover meer in dit hoofdstuk.

Wachten tot iemand om hulp komt vragen

Sommige mensen zullen zeggen dat ze niet verplicht zijn om te helpen tot iemand er zelf om vraagt. Het is maar de vraag of dat op gaat als we het over diaconaat hebben.

Wanneer ervaart iemand de grootste vriendelijkheid van ons? Toch zeker wanneer we pro-actief informeren naar iemands omstandigheden en hem vervolgens helpen zonder dat hij of zij er zelf om heeft hoeven vragen? Anderen eerst dwingen om onze hulp te vragen voordat we helpen is pijnlijk. Het past meer bij een discipel van Jezus om te helpen zonder dat iemand er eerst om moet vragen. Bovendien willen we toch bekend staan als mensen die zo liefdadig, zorgzaam en betrokken zijn dat het in de wereld opvalt?! Dan moeten we dus pro-actief en ijverig naar de omstandigheden van mensen informeren en vervolgens royaal uit eigen beweging onze hulp aanbieden.

Wat als iemand geen hulp wil?

Wat doe je wanneer je bij iemand nood hebt ontdekt en deze persoon aangeeft geen hulp te willen van de diaconie? Je kunt iemand niet dwingen om hulp te accepteren. Maar het is wel belangrijk om te proberen te achterhalen wat de reden is waarom iemand geen hulp

wil van de diaconie. Misschien zijn er drempels die de diaconie zou kunnen wegnemen?

Schaamte of trots staan vaak in de weg, want hulp vragen voelt als toegeven dat je het zelf niet redt. Daarnaast ervaren mensen het als vernederend om hun hele hebben en houden bloot te moeten geven. Men is soms ook bang dat de diaken wel even komt vertellen hoe het had gemoeten. Helaas zijn slechte ervaringen uit het verleden of onbekendheid met de werkwijze van de diaconie vaak debet aan dit soort reacties.

Zelfredzaamheid en trots, hoe voorstelbaar misschien, kunnen een goede werking van het lichaam van Christus blokkeren. Het staat de gemeenschap in de weg. In onze maatschappij is zelfredzaamheid een groot goed, maar de kerk mag ook daarin een contrasterende gemeenschap zijn. De kern van ons geloof is immers juist dat we onszelf niet kunnen redden!

Iemand kan ook aangeven dat hij zichzelf wil kunnen redden. Dat is een goed en bijbels streven, maar niet ten koste van alles. Je mag de ander er dan op wijzen dat Christus het in zijn gemeente zo heeft geregeld dat we er voor elkaar zijn. We mogen elkaars lasten dragen (Galaten 6:2).

Drempel verlagen

Als diaconie is het belangrijk om de drempel voor mensen zo laag mogelijk te maken. Daarvoor kun je een aantal dingen doen:

- Vraag door op de eigen aanpak, slagingskans en mogelijke problemen die daarin kunnen opduiken.
- Geef inzicht in het diaconale beleid. Geef duidelijk aan onder welke criteria er hulp geboden wordt, welke hulp de diaconie kan verlenen en voor welke doelen die hulp gegeven wordt.
- Wees betrouwbaar. Mensen moeten zich veilig weten bij de diaconie. Communiceer hoe je met vertrouwelijkheid omgaat.
- Zorg dat je als diaconie zichtbaar bent. Goede publiciteit kan de drempel naar diaconieën gedeeltelijk verlagen. Wat heb je als diaconie te bieden en hoe geef je daar bekendheid aan? Publicatie van het hulpaanbod in het kerkblad, in folders bij de bibliotheek, de vereniging, de sociale diensten, gemeentehuizen, de winkels, maar ook in huis-aan-huis bladen.
- Zorg dat het gesprek over geld en goed standaard een plaats heeft in het diaconale werk. Ook gemeenteleden die geen financiële problemen hebben zouden door de diakenen op hun besteding aangesproken kunnen worden. Wanneer geld niet alleen een gespreksonderwerp is bij problemen kan dat de drempel verlagen om bij problemen de diaconie om hulp te vragen.

28. Reactie op bezwaren tegen het verlenen van diaconale hulp

Hieronder worden een aantal mogelijke bezwaren tegen het verstrekken van diaconale hulp beantwoord, op basis van een preek van Jonathan Edwards

1. "Ik vind het niet erg om te geven aan mensen in echte nood, maar waarom zou ik geven aan iemand die maar een beetje in nood is en niet in extreme mate? "

ANTWOORD: We zijn opgeroepen om elkaar lief te hebben en te behandelen als broeders en dus helpen en verlichten we problemen niet alleen wanneer iemand in extreme nood verkeert. Ook het gebod om onze naaste lief te hebben als onszelf leert ons dat wij net zo oplettend moeten zijn op de behoeften van anderen als die van onszelf. We laten onszelf ook niet afglijden tot de meest extreme nood voordat we voor onszelf zorgen. Zo gevoelig als we voor onze eigen problemen en moeilijkheden zijn, zo gevoelig moeten we ook zijn voor de problemen van onze naaste.

2. "Maar deze persoon is onvriendelijk en een erg onsympathiek, boos en ondankbaar persoon. Zo iemand verdient het niet om te worden geholpen."

ANTWOORD: We worden opgeroepen om de ander lief te hebben zoals Christus ons heeft liefgehad. Christus was goed voor ons en kwam ons verlossen, hoewel wij slecht en haatdragend waren. Wij

verdienden het niet om goed behandeld te worden. In navolging van Christus behoren wij ook diegene te helpen die onze vijanden zijn, ons haten, slecht van ons denken en ons slecht hebben behandeld.

De Bijbel roept ons op om goed te zijn voor de ondankbaren en de slechten, om zo het voorbeeld te volgen van onze hemelse Vader, die zijn zoon laat opgaan over bozen en goeden en het laat regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen. We behoren dus goed te zijn, niet alleen voor de mensen die vriendelijk naar ons zijn, maar juist ook voor hen die ons haten en gebruiken. Waarin verschillen we anders van niet-gelovigen?

3. "Maar ik kan het me niet veroorloven om te helpen."

ANTWOORD: Er zijn een aantal situaties denkbaar, waarin onder bepaalde omstandigheden iemand mogelijk niet in staat is om te geven. Echter, de meesten van ons kunnen wel degelijk iets geven. Het komt neer op de vraag wat er wordt bedoeld met 'ik kan het me niet veroorloven'. Wat we daarmee vaak bedoelen is 'ik kan het me niet veroorloven zonder dat het gevolgen heeft voor mijn eigen bestedingspatroon'. Maar is dat niet

juist de implicatie van Galaten 6:2 'draag elkaars lasten'. Hoe kan ik de last van de ander dragen als ik alleen weggeef uit mijn overvloed, zonder dat het gevolgen heeft voor mijn eigen bestedingen en er dus niets van de last van de ander op mijn schouders valt?

.....

4. "Ik weet niet of deze persoon wel echt behoeftig is of niet. Misschien heeft hij zijn armoede over zichzelf afgeroepen door luiheid of een of andere zonde. Misschien liegt deze persoon en probeert hij te krijgen wat hij maar kan. Ik moet eerst het hele verhaal kennen voordat ik hem iets geef. "

ANTWOORD: We worden bevolen om vriendelijk te zijn naar de vreemdelingen met hun, voor ons onbekende, omstandigheden (Hebreeën 13:2). Het is waar dat als we de mogelijkheid hebben om informatie te verkrijgen over de omstandigheden van iemand, dat we die dan moeten omarmen. Maar het is beter om te geven aan enkele oplichters, dan één iemand die geen oplichter is weg te sturen met lege handen. Als je fouten maakt, probeer ze dan aan de kant van vrijgevigheid te maken.

.....

5. "Deze persoon in nood heeft (mij) niet om hulp gevraagd."

ANTWOORD: Wanneer ervaart iemand de grootste vriendelijkheid van ons? Toch zeker wanneer we pro-actief informeren naar iemands omstandigheden en hem vervolgens helpen zonder dat hij er zelf om heeft hoeven vragen? Anderen eerst dwingen om onze hulp te vragen

voordat we helpen is pijnlijk. Het past meer bij een discipel van Jezus om te helpen zonder dat iemand er eerst om moet vragen. Bovendien willen we toch bekend staan als mensen die zo liefdadig, zorgzaam en betrokken zijn dat het in de wereld opvalt?! Dan moeten we dus pro-actief en ijverig naar de omstandigheden van mensen informeren en vervolgens royaal uit eigen beweging voorzien in hun noden.

.....

6. "Deze persoon heeft zijn problemen beslist over zichzelf afgeroepen door zijn onverantwoordelijke gedrag. Het is zijn eigen schuld. "

ANTWOORD: Wat is schuld? Als we bedoelen het ontbreken van een de vaardigheid en het inzicht om je geldzaken goed te beheren, is dit dan iemands schuld? Zoiets is toch een geschenk van God? Men moet niet worden bestraft voor het niet hebben ontvangen van een dergelijke vaardigheid. Wees God dankbaar dat jij deze gave wel hebt gekregen! En wat is nou een betere manier om die dankbaarheid te tonen, dan door met jouw gave die ander te helpen?

Misschien bedoelen we met schuld wel dat iemand niet goed heeft opgelet of slechte keuzes heeft gemaakt en daardoor in de problemen is geraakt. Als dat voor ons reden is om niet te helpen dan maken we hun onbedachtzaamheid en onvoorzichtig handelen tot een onvergeeflijke daad. En dat is strijdig met de regels van het evangelie, waarin we worden opgeroepen om te vergeven!

Zelfs als we met schuld opzettelijk en

zondig gedrag bedoelen, zijn we nog steeds niet ontslagen van onze plicht te helpen. Als iemand met dat gedrag stopt, behoren we te vergeven. En dan vormt het oude gedrag geen drempel meer om te helpen.

Als iemand niet breekt met zijn zondige en opzettelijke gedrag, zijn we nog steeds verplicht om onschuldige familieleden in nood te helpen. Zelfs als die ander er van meeprofiteert. Het is beter om de familieleden te helpen, ook als diegene er wat van mee profiteert, dan om familieleden die wel aanspraak kunnen maken op onze hulp, niet te helpen!

7. "Hoe zit het met anderen, zouden die niet ook moeten geven? Hoe zit het met de familie van die persoon, zouden die niet moeten helpen of hun vrienden?"

ANTWOORD: Als een ander meer zou moeten helpen dan ik, maar dat nalaat, wordt van mij gevraagd om te helpen. Als iemand in nood verkeert en hij wordt niet (voldoende) geholpen, dan is het een taak voor christenen om barmhartig naastenliefde te bewijzen.

Bron

Een preek van Jonathan Edwards: Christelijke naastenliefde - de plicht van liefdadigheid aan de armen; uitgelegd en opgelegd – januari 1732.

29. Relevante websites

Besparen/smalle beurs

- www.zobespaarjegeld.nl
diverse besparingstips
- www.stichtingzonvakantie.nl -
vakanties voor mensen met
weinig financiële middelen
- www.voedselbank.nl
Informatie van de
samenwerkende
voedselbanken in Nederland
met overzicht van de lokale
voedselbanken en
steunpunten
- www.leergeld.nl
Sponsoring van het meedoen
door minimajongeren aan
activiteiten op school, in de
sport en bij recreatie
- www.berekenuwrecht.nl
Bereken de rechten op
uitkeringen, regelingen en
voorzieningen

Budgetadvies

- www.nibud.nl
Bureau voor persoonlijk
budgetadvies
- www.wijzeringeldzaken.nl
Een website om consumenten
te informeren en ondersteunen
op het vlak van geldzaken

Jongeren en schulden

- www.wwijb.nl
Stichting Weet wat je besteedt
is opgericht om de financiële
zelfredzaamheid onder
jongeren te vergroten
- www.nibudjong.nl
Budgetadvies voor jeugd en
geld

- www.jouwschuld.nl
Een website van de gemeente
Groningen voor jongeren met
schulden

Schulden

- www.schulden.nl
Overzicht van
schuldregelingen in Nederland
- www.schuldenwijzer.nl -
Particuliere
schuldhulporganisatie SVF
- schuldhulpverlening.jouwpagina.nl
Startpagina met links over
schulden en schuldhulpverlening
- www.schuldsanering.nl
Particuliere
schuldhulporganisatie voor
bedrijven en ondernemers
- www.zelfjeschuldenregelen.nl
Mogelijkheden om zelf stap
voor stap schulden te regelen
- www.jongerenenschulden.nl
Over schulden van jongeren:
oorzaken, gevolgen en
oplossingen

Sociale zekerheid/ overheid/burgerlijke gemeente

- [Wegwijzer bij kosten van handicap of ziekte](#)
In deze brochure meer
informatie over
tegemoetkomingen bij ziekte,
handicap, of ouderdom
- www.st-ab.nl
Informatie over
socialezekerheidsrecht en alle
overige wetten met de

- belangrijkste nadere regelgeving
- www.kennisring.nl
Informatie over sociale zekerheid, ingedeeld in thema's
 - www.rechttopbijstand.nl
Informatie over algemene en bijzondere bijstand
 - www.uwv.nl
Voor informatie over o.a. werkloosheid
 - www.rijksoverheid.nl
Overheidsinformatie over belastingen, subsidies, werkloosheid, enz.
 - www.pgb.nl
Site over persoonsgebonden budget

- www.hetjl.nl
Het Juridisch Loket, wegwijzer in recht, o.a. familie, uitkeringen, werk, wonen, vreemdelingen, geld, rechtsbijstand en bemiddeling (mediation)

Organisaties op vlak van schuldhulpverlening

- www.debudgeteer.nl
- www.kredietbanknederland.nl
- www.mee.nl
- www.modusvivendi.nl
- www.schuldhulpmaatje.nl
- www.sfv.nl

Bestel meer brochures
voor diakenen in onze
webshop.

www.kerkpunt.nl/webshop

Als diaken kun je te maken krijgen met situaties van schulden, financiële tegenslagen en soms zelfs armoede zowel in als buiten de gemeente. Je mag dan hulp bieden zodat nieuw perspectief ontstaat en niemand gebukt gaat onder de gevolgen van armoede. Maar het vinden van een goede werkwijze is niet altijd zo eenvoudig. Deze brochure wil je helpen om op een barmhartige en verantwoorde wijze steun te bieden bij financiële nood.

We hopen dat deze brochure je zal helpen om de liefde van Christus in en buiten de gemeente zichtbaar handen en voeten te geven.

